

Dossier:
L'esport escolar, un joc per jugar

apunts

EDUCACIÓ FÍSICA

Traducción castellana de todos los textos incluida

entrevista

Maurice Pieron Jacques Florence

Observar l'ensenyament Comprendre'n l'acció

Des del moment que s'ha desenvolupat un enfocament més rigorós de l'acte educatiu amb l'ajuda de les ciències de l'educació, ens trobem que l'observació objectiva de les sessions d'educació física poden ajudar a descriure, amb molta precisió, el que succeeix durant una sessió, és a dir, conèixer l'ensenyament tal com es dona. Aquesta etapa descriptiva és necessària per a arribar a comprendre el fenomen educatiu i en conseqüència permetre un control millor de les variables que el constitueixen. La metodologia basada en l'observació i l'anàlisi de l'ensenyament és un mitjà privilegiat en la formació del professor.

Les aportacions del professor M. Pieron, iniciador en el nostre àmbit d'aquest mètode d'anàlisi, han estat definitives, a partir de la publicació, el 1976, del seu llibre *Didáctica y metodología de las actividades físicas*. L'observació i l'anàlisi de l'ensenyament se'ns presenten com una preciosa ajuda per a millorar i enriquir l'acte educatiu. A través dels conductes establerts amb els seminaris realitzats per M. Pieron a l'INEF de Barcelona des de 1985, i els establerts amb el professor J. Florence a través de la seva col·laboració com a ponent del congrés «L'educació física avui» (celebrat en el marc del X aniversari de l'INEF), varem mantenir uns petits canvis d'impressions sobre la situació de la didàctica en l'educació física en l'actualitat.

Maurice Pieron

¿Quan i com us vàreu interessar per la recerca en educació física?

Des del començament de les meves activitats universitàries el 1962, quan vaig començar com a adjunt a l'Institut Superior d'Educació Física a la Universitat de Lieja. Era un moment en què es desenvolupava de manera ràpida una recerca específica en les activitats físiques, recerca que s'alliberava dels aspectes mèdics que la marcaven essencialment abans. En aquesta època és quan s'han vist aparèixer de manera sistemàtica temes com ara l'estudi de les qualitats físiques de l'esportiu, o més senzillament l'estudi de l'aptitud física de poblacions diverses i en particular dels nens i dels adolescents. Hi ha qui ha qualificat aquesta recerca de fonamental, per analogia amb altres aspectes de la recerca científica. Era bastant lògic que les meves primeres preocupacions prenguessin aquesta orientació, amb molta més raó quan jo només havia d'acomplir un mínim de funcions d'ensenyament. En aquesta àrea de la biomecànica, vaig presentar una tesi de doctorat en educació física. En aquell temps, la recerca centrada en la pedagogia de les activitats físiques es caracteritzava per un model molt simple, el qual consistia en una comparació d'un mètode A qualificat de tradicional amb un mètode B, mètode renovat o experimental. Si el model, per bé que elemental, ha produït resultats explotables en moltes ciències, la dificultat, i en realitat la impossibilitat de controlar de manera satisfactòria les situacions d'ensenyament, ha fet que els resultats obtinguts en Educació Física estiguin especialment faltats de validesa.

¿Quina ha estat l'evolució que us ha portat a dedicar-vos a l'anàlisi de l'ensenyament?

El 1973, vaig rebre les meves primeres responsabilitats d'ensenyament en la formació professional dels nostres futurs professors. La metodologia em semblava l'art i la ciència d'utilitzar al màxim les activitats físiques i esportives com a mitjans d'educació i de desenvolupament de l'individu. Les meves primeres preocupacions es van centrar a utilitzar els principis posats a la llum per la recerca sobre

l'aprenentatge en la formació metodològica. De tota manera, el caràcter molt artificial de les habilitats motores utilitzades per extreure aquests principis posava seriosament en qüestió la validesa dels resultats trobats al laboratori en la seva aplicació en la vida quotidiana de la classe. Una reflexió sobre la relació pedagògica, sobre el desenrotllament de l'acció a classe em conduiria als estudis que constitueixen l'essencial de la meua recerca, l'observació sistemàtica dels comportaments d'ensenyament dels professors, els comportaments dels alumnes en la posada en pràctica dels mitjans pedagògics proposats per l'ensenyament i les interaccions que hi havia entre ells. Aquest primer estudi, descriptiu, s'ha completat amb una recerca sobre la identificació de les variables que podrien reflectir millor un èxit pedagògic i en fi l'explotació d'aquestes diferents dades per tal de facilitar l'adquisició d'habilitats professionals per part dels futurs ensenyants.

A la Universitat de Lieja, d'on sou professor ¿com s'estructura la recerca?

A la Universitat de Lieja, la recerca en metodologia de les activitats físiques o en pedagogia de l'esport disposa d'una experiència d'uns deu anys. El nostre institut d'educació física disposa de recursos humans i materials molt limitats, la qual cosa implica que la recerca empresa es limita a la d'un petit grup en el quadre del servei de teoria, pràctica i metodologia de l'educació física. De tota manera, aconsegueix molt àmplies extensions en cooperacions internacionals que permeten verificar diverses de les nostres dades inicials o bé estendre-les en condicions culturals diferents.

¿Teniu contactes o grups de treball amb altres Institucions?

A nivell nacional, un grup de contacte del Fons Nacional de Recerca Científica referida a l'Esport i les Ciències Humanes ha reagrupat els investigadors i usuaris d'aquesta recerca en el primer seminari que ha organitzat. Investigadors i ensenyants de cada universitat del país han presentat treballs originals en el camp de l'estudi de l'ensenyament, la qual cosa demostra l'àmplia penetració del tema

en les preocupacions de recerca dels diversos instituts del país.

Freqüentment es desenvolupen cooperacions més informals, sobretot per concertació, entre els especialistes de diferents institucions. De moment encara no s'ha emprès cap recerca per part d'equips procedents de diverses institucions. Això no obstant, aquesta perspectiva no sembla pas impossible de realitzar.

En els últims anys, es parla molt de crisi i enfrontament entre els diversos sistemes d'EF ¿Com veieu aquesta situació?

Em sembla que ja no es pot parlar de sistemes, com va passar durant llargs anys, en què cada professor de metodologia s'havia de desenvolupar un «mètode» que defensava amb la fe i el vigor d'un evangelista. Sembla que això ha desaparegut totalment. Els ensenyants han estat formats per utilitzar les «tècniques» de l'educació física i de l'esport per tal d'abastar al màxim els seus objectius d'educació. Els programes en vigor en l'ensenyament, i més especialment en l'ensenyament secundari, deixen una àmplia llibertat a l'ensenyant per triar els mitjans que els sembli que els convenguen més, en les contingències de repartiments de volums horaris a repartir entre activitats esportives individuals i activitats col·lectives.

En sembla que un bon nombre d'ensenyants donen un lloc preponderant, o bé als aspectes recreatius de la pràctica esportiva, o bé a l'aspecte de l'aprenentatge de l'activitat esportiva institucionalitzada, la qual cosa ocasiona una proporció important d'abandonaments de la pràctica d'activitats esportives així que s'acaba l'escolaritat. Això em sembla deplorable.

¿Creieu, doncs, que l'anàlisi de l'ensenyament és un mitjà suficientment valuós perquè ajudi a l'ensenyament a superar els problemes derivats de la seva pràctica?

La qüestió em sembla ben legítima, per bé que és impossible de respondre amb una gran objectivitat. En efecte, no és pas possible marcar un ió particular, tenir un indicador com és fa en medicina o en bioquímica, indicador al qual se li podria seguir el rastre. La meua resposta serà, per tant, marcada per l'optimisme d'una persona que

creu en la seva acció i en les seves empreses.

Aquesta recerca és directament centrada sobre el terreny, en el camp real de l'ensenyament i no en un laboratori estrany a les seves preocupacions quotidianes. El que un estudi efectuat en les condicions naturals d'activitat pot perdre en control de rigor científic o en reproductibilitat, el guanya en validesa, en significació real. Aquest aire de recerca dóna confiança al professor i a l'alumne. Els col·loca en el centre de les seves preocupacions. El seu caràcter evident de validesa ha creat un interès marcat pels seus resultats sobre persones directament interessades, els ensenyants, com sobre consellers pedagògics. Sabem, per exemple, que molts d'ells utilitzen resultats de la nostra recerca en la seva acció quotidiana de consell als ensenyants, dels quals són responsables. D'altra banda, la seva convicció sobre l'interès d'aquesta recerca els ha portat a organitzar diverses accions puntuals de formació continuada, adreçades a presentar i a fer prendre consciència de les implicacions pràctiques d'aquesta recerca.

Però, sobretot, la formació dels ensenyants, i això succeeix en diversos instituts d'educació física d'universitats a Bèlgica, basa una gran part de la preparació en l'ensenyament o en la intervenció pedagògica sobre els resultats obtinguts en aquesta recerca. Indubtablement, aquest és el cas de la Universitat de Lieja. (El meu col·lega Jacques Florence us ho confirmarà probablement en el cas de la Universitat Catòlica de Lovaina.) Aquesta acció de formació va començar fa gairebé un decenni. Constitueix una de les millors apostes sobre les implicacions futures dels resultats dels estudis de què acabem de parlar.

Jacques Florence

¿Quan i com us vàreu interessar per la recerca en educació física?

Com Maurice Pieron, sóc originari de la vila de Lieja. Vam fer els nostres estudis de llicenciats en educació física durant el mateix període, però a universitats diferents, ell a Lieja, jo a la universitat de Lovaina, de 1953 a 1957.

La Universitat de Louvain-la-neuve acull en l'actualitat 18 mil estudiants, 500 dels quals a l'institut d'educació física i de readaptació en què imparteixo des de 1972 la «Metodologia de l'Educació física» y la «didàctica». La particularitat del meu currículum és d'haver ensenyat (durant 13 anys) en el secundari abans d'haver estat encarregat d'«ensenyar a ensenyar». Són sobretot les actuacions que he dut a terme per a la formació permanent dels ensenyants —accions que continuo duent a terme actualment— les que em van encaminar vers l'Institut d'Educació física i la formació inicial dels ensenyants. En l'actualitat presideixo el «Centre Universitari per a la formació permanent» (CUFO- CEP), que fa quatre anys que organitza una estada de reciclatge que acull a Louvain-la-neuve més de 750 professionals de l'ensenyament secundari catòlic del qual en formo part. Des de 1972, data del meu ingrés a l'Institut d'Educació física, fins a 1980, a més d'impartir l'ensenyament de la metodologia i de la didàctica, he participat en un treball d'equip, de caràcter essencialment pedagògic, centrat en el que nosaltres hem anomenat «educació física de base». Aquest treball, que tractava d'aspectes fonamentals de l'educació mitjançant el moviment, fou objecte de diverses publicacions (dossier educació física de base 1, 2, 3) que van ser publicats en espanyol (per l'editorial Gimnos de Madrid) i assoliren una àmplia difusió.

A partir del curs acadèmic 84-85 l'equip del qual formava part, sota la direcció del professor P. Swalus, va emprendre una vasta investigació en matèria d'«Anàlisi de l'ensenyament». Aquesta se centra en una anàlisi multidimensional de 120 ensenyants de la primària.

Els estudis empresos, que ocupaven una vintena de persones (entre elles

13 estudiants que en feien la memòria de la fi d'estudis) se centraran en la presentació de la sessió, la presentació dels exercicis, les activitats motrius dels alumnes, els feedback, el nivell de teorització, el grau de satisfacció dels alumnes. Aquesta investigació, que segueix el camí marcat per Maurice Pieron, s'articula sobre un cert nombre d'observacions i d'anàlisis inèdites.

Les meves mateixes investigacions i experiències a nivell de la supervisió didàctica s'han plasmat en la publicació d'una obra que té el títol de *Motivations et buts d'action —une méthodologie pour l'enseignement des exercices dans l'animation du groupe-classe*, publicació de la qual, per cert, s'ha fet ressò la vostra revista.

A la Universitat de Lovaina d'on és professor, ¿com s'estructura la investigació?

L'institut d'educació física del qual formo part comprèn quatre unitats d'investigació i d'ensenyament:

- una unitat l'eix de la qual són les qüestions psicològiques i mèdiques
- una unitat centrada en la investigació en jocs col·lectius i nàtiació
- una unitat més orientada vers les ciències humanes: sociologia del esport...
- la unitat «Educació pel moviment», de la qual formo part, centra da aquesta sobre els problemes de l'«ensenyament-aprenentatge», abordats actualment pels mètodes de «d'anàlisi de l'ensenyament».

¿Tenen contactes o grups de treball amb altres institucions?

Des de 1970, membres de la nostra unitat participen i presenten comunicacions als diversos congressos internacionals organitzats per la FIEP, per l'AISEP sobretot, la qual cosa permet intercanvis molt útils entre investigadors i ensenyants preocupats per la formació dels ensenyants. Jo mateix he presentat comunicacions al Congrés de Lieja i al de Madrid en 1977, i a Barcelona el 1986. Com subratlla M. Pieron en el prefaci que ha redactat per al meu recent llibre «les universitats de Lovaina i de Lieja han contribuït de manera significativa a l'estudi de nombrosos aspectes de la relació pedagògica», i el fet d'escriure aquest prefaci «il·lustra una col·labo-

ració que ha pogut establir-se entre investigadors i ensenyants en el domini de la pedagogia de l'educació física i de l'esport».

Els darrers anys, es parla molt de crisi i d'enfrontament entre els diferents sistemes d'E.F. ¿Com veu la situació?

Certament, estic també d'acord a afirmar que actualment ja no es pot parlar de «sistemes d'EF», com en altres temps hi havia el mètode suec, o danès, o l'herpetisme... Hi ha una gran obertura pel que fa als mitjans d'educació física.

Tanmateix, cal subratllar que el gran perill en aquesta diversitat actual consistiria a transposar, sense esperit crític, les pràctiques i el mètode de l'esport de competició a l'educació física en medi escolar, la qual roman mediatitzada per l'objectiu educatiu, la progressió de cadascú sigui quin sigui el nivell de les seves aptituds o de les seves adquisicions. Si es vol que l'educació física continuï progressant, o simplement mantenir-se, en medi escolar, convé —segons el meu punt de vista— definir-la millor cada vegada pel que fa als seus objectius, és a dir, quant a les seves peculiars aportacions, així com en el que fa a les seves practiques i als seus mètodes. A nivell de la comissió dels programes d'EF del nivell secundari per a l'ensenyament lliure, que jo presideixo,

aquí rau sens dubte el motiu principal de les preocupacions actuals.

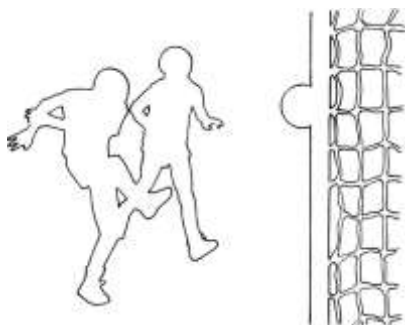
¿Creu, doncs, que l'anàlisi de l'ensenyament és un mitjà prou valuós perquè ajudi a l'ensenyament a superar els problemes derivats de la seva pràctica?

Per respondre —de manera molt parcial— a aquesta qüestió de saber la incidència dels nostres treballs en la pràctica de l'ensenyament, he de descriure molt sumàriament la forma en què funciona des de 1981 la supervisió i el guiatge de les estades practiques d'ensenyament dels nostres estudiants de darrer curs.

Els estudiants que van destinats a l'ensenyament han d'efectuar seixanta hores d'estatge en el secundari. Trenta d'aquestes s'han d'efectuar obligatòriament entre «mestres d'estatge» acceptats i (modestament) retribuïts per la universitat. En l'actualitat dispo de un equip de noranta professors que reuneixo regularment per a trobades d'informació, en les quals se'ls comuniquen alhora els resultats o el desenvolupament de determinades investigacions i totes les dades metodològiques que han estat subministrades als estudiants en el transcurs de la formació inicial. L'estudiant aprèn veritablement a ensenyar quan a nivell escolar és enfrontat amb tota la complexitat de la vida escolar i sobretot amb la del «grup-classe». El professor del secundari «mestre d'es-

tatge» que acull un o diversos alumnes en estatge en els seus cursos d'EF, és, em sembla, l'únic que posseeix els mitjans de fer actualitzar en la situació real els continguts (científics i psico-pedagògics) de la formació inicial; és l'únic que pot, amb la suficient densitat, acompanyar l'estudiant en aquelles «anades i tornades» entre estudis, reflexions i pràctiques pedagògiques. Per mi, la investigació i la pedagogia adaptada al medi de l'esport de competició progressa amb una empenta increïble. Alhora, però, em sembla que una pedagogia veritablement diferenciada, és a dir, adaptada a totes les diferències presents en els grups-classe escolars, progressa, al seu torn, amb una extremada lentitud. Per a un professor del secundari, sobretot si es manté en relació estreta amb l'escola de formació, acollir un estudiant al qual ha d'ajudar en la seva formació per a l'ensenyament, exigeix una formació continuada molt engrescadora, puix que l'obliga a reflexionar de manera crítica sobre el seu mateix funcionament. És en aquest pas que lliga la formació inicial i la formació permanent on hi veig una possibilitat real d'evolució pedagògica.

Mila García Bonafé

A MODE D'INTRODUCCIÓ

Mila García Bonafé, professora de l'INEF de Catalunya

Des de fa temps, i gràcies a la crítica constant de molts sectors, l'esport escolar ha millorat moltes de les seves característiques —especialització més tardana, reducció de mides i temps segons edats i sexe, etc...—, la majoria d'elles, però, fan referència als aspectes més tècnics i que afecten, fonamentalment, a les característiques fisiològiques dels nens/es. Però els aspectes de caire educatiu i metodològic han sofert poques modificacions.

La imatge de l'esport «federatiu o de alta competició» és l'únic mirall on l'esport, sigui del nivell que sigui, es mira. Aquest model, tan assumit per la nostra societat i tant difós pels mitjans de comunicació té un sol objectiu: guanyar, i a més, al preu que sigui. Aquesta necessitat de triomf és la que resta a l'esport escolar molta part del seu poder educatiu.

El dèficit educatiu en un esport com l'escolar és fonamental, i és conseqüència d'una sèrie de factors que pensem fóra interessant exposar de forma molt resumida.

- En primer lloc la falta de personal capacitat permet l'aparició de persones que, impulsades pel seu entusiasme, s'arrisquen a dur a terme una activitat en la qual només tenen nocions pràctiques i poca, o cap, preparació. Per altra banda la manca de reconeixement en molts casos, la baixa retribució dels professionals ben preparats, no mou precisament a l'entusiasme i repercuteix en la seva dedicació
- D'altra banda, les característiques de les instal·lacions i del material esportiu, poc polivalent i molt especialitzat, dificulta la pràctica d'un esport més lúdic i millor adaptat a les diferents capacitats dels seus practicants.
- Per últim, però no pas perquè sigui menys important, la pressió d'una part molt gran de la societat (pares, escoles, organismes, etc...) que veuen en el fet d'assolir triomfs un mitjà d'obtenir reconeixement, afirmació personal i social, poder, prestigi, etc...

Aquestes característiques hi són implícites tant a l'esport inclòs dins l'horari lectiu en tant que element formador,

com a l'esport anomenat escolar. La diferència entre l'esport educació (com un mitjà més de l'educació física, practicat de forma obligatòria, com una assignatura més) i l'esport escolar (practicat de manera voluntària i fora de l'horari escolar) pressuposa una divisió que només és clara en la teoria ja que, en la pràctica, un i altre es confonen, es substitueixen, i, el model impartit, acaba sent únic, de tal manera que parlar d'esport escolar sigui fer-ho també d'educació física i viceversa.

Si reflexionem una mica sobre l'objectiu últim de l'esport actual, guanyar, trobarem que aquest valor és també l'objectiu últim de la nostra societat encara que sembla que en el cas de l'esport està exageradament posat de manifest, i potser per això ens fa veure més clarament la necessitat d'un canvi que millori de manera substancial la situació.

Tanmateix, en l'actualitat s'intenten corregir determinades expressions d'aquest model i, en aquest sentit, l'aparició de mètodes d'aprenentatge menys tecnificats en són una bona mostra. També ho és la incorporació dins dels programes d'activitats, d'esports recreatius i l'aparició d'algunes activitats menys especialitzades que obren la possibilitat de realitzar altres tipus de pràctiques que, en molts casos, donen alternatives a practicants que no se senten identificats amb l'esport tradicional.

Aquest dossier

Dins d'aquest ample panorama, els dos primers articles que presentem en el dossier, cada un des d'un angle diferent, analitzen l'esport de forma global i a la vegada, fan algunes reflexions encaminades a fer que esdevingui una eina desenvolupadora i formadora de la personalitat.

Ferran A. Rodríguez en el seu article **La perspectiva biològica** s'apropa al tema intentant no caure en plantejaments excessivament higienistes i incorpora així a la seva reflexió aspectes valuosos de cara a una programació pedagògica de l'esport escolar. L'autor aprofita els estudis realitzats, tant per la medicina com per la psicologia, per demostrar la importància de la pràctica de l'esport com a mitjà per assolir un equilibri personal.

L'imatge on es mira l'esport escolar és a la de l'esport de competició, reproduint esquemes no del tot adequats a una correcta progressió educativa

Aspectes com els biològics, ambientals i genètics, entre altres, són examinats per arribar a esbrinar quina és l'aportació de la pràctica esportiva en el desenvolupament de la persona.

Des de la **perspectiva pedagògica** Jaume Casamort exposa les tendències d'avui en el món educatiu per situar l'esport respecte a elles i, a la vegada, reflexiona sobre quins elements de la pedagogia poden ajudar a millorar la vessant formativa de l'esport escolar. L'autor analitza la influència dels mitjans de comunicació com a factors «distorsionadors» del procés educador de l'esport i finalment planteja la necessitat d'allunyar-se dels esquemes de l'esport d'alta competició si és que es vol potenciar els aspectes més pedagògics de l'esport.

Amb aquests dos articles hem intentar obrir unes vies de reflexió entorn els aspectes del practicant de l'esport escolar sobre els quals l'esport escolar incideix; ara cal pensar si aquest és suficientment vàlid per a ser inclòs en l'educació física com a mitjà de formació. Evidentment, la resposta estarà condicionada pel tipus d'escola i d'educació que es segueixi i, en tot cas, el debat resta obert. Els següents articles il·lustren l'esport escolar des d'una altra perspectiva: com és el terreny de joc de l'esport escolar, quines accions s'hi duen a terme, quin és el debat principal que s'hi troba en curs.

En el primer **El funcionament al govern autònom**, Josep M. Masriera parteix del moment que es fan els traspassos a la Generalitat en matèria esportiva i de la creació de la Direcció General de l'Esport, per explicar tot seguit les característiques i objectius de l'esport escolar segons aquesta institució així com les accions dutes a terme per assolir les fites assenyalades. Parla de la creació dels Consells Comarcals i de l'organització dels Jocs Esportius Escolars de Catalunya. Per últim, comenta les perspectives de futur centrades en l'aplicació del programa *Cos*, *Moviment*, *Rendiment* amb la col·laboració del CONI (Comitè Olímpic Nacional de Itàlia).

En el següent article, Enric Truñó, fa una valoració de la campanya **A l'escola més esport que mai** duta a terme per l'Ajuntament de Barcelona en col·laboració amb altres entitats i organismes ciutadans. A través de tot l'escrit es posa de manifest una clara preocupació perquè l'educació física i esportiva arribi a ser considerada com la resta de matèries escolars.

Completen el dossier dos articles que es refereixen a dos temes cabdals de l'esport escolar: el finançament i l'organització.

Joan Durà, mitjançant un estudi econòmic realitzat

durant el curs 85/86, examina els costos de l'esport escolar, les xifres resultants, i es pregunta, com a reflexió final, si els costos estan en proporció als resultats. Finalment, Josep Rovira en **Models d'estructura organitzativa** mostra la diversitat d'organismes que intervenen en l'organització de l'esport escolar per acabar amb una anàlisi de les diferents opcions possibles, en el sentit de destriar-hi els «pros» i «contres» de cada una d'elles.

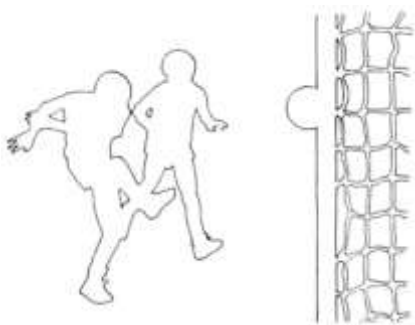
La primera conclusió que es desprèn dels articles presentats és que l'esport escolar necessita per a la seva organització una gran quantitat de diners, que no és barat practicar esport, i que malgrat els esforços econòmics fets, que ens consta que són molt importants, la infraestructura encara resta lluny d'assolir el nivell desitjat, no ja l'òptim. L'abandó que durant molts anys hem patit en matèria d'inversions fa que els esforços que s'hagin de realitzar per millorar les condicions actuals siguin molt grans. Però el problema fonamental que hem d'afrontar, tot i sent-ne l'econòmic molt important, creiem que és la dispersió d'actuacions. La impressió és que cada Organisme i Entitat, privada o pública, fa la guerra pel seu compte.

Les responsabilitats no acaben d'assumir-se i s'intenten solucions d'emergència, parcel·lades, que tot i sent molt positives no poden resoldre mai els problemes de manera definitiva.

L'esport escolar necessita una actuació consensuada i unitària, per sobre d'interessos de grup, partit, federació, etc... i fins que cada organisme no afronti les seves competències amb totalitat, tots i cadascun d'ells, i no col·laborin de forma decidida en el disseny d'un programa de política esportiva global i renovador, l'esport escolar continuarà com una activitat de segona categoria, on els ciutadans menys afavorits econòmicament «jugaran» sempre en desavantatge.

Les dificultats reals de practicar esport en molts barris i escoles són evidents. Es corre el perill que, sense una política esportiva que nivelli i les desigualtats existents, les diferències d'oportunitats entre els escolars per practicar esport siguin cada vegada més grans. Per tal que el dret a la pràctica de l'esport no resti com una declaració de principis sense incidència en la pràctica cal, doncs, un projecte polític on l'aspecte social predomini sobre el del rendiment.

Per acabar, creiem que és el moment perquè cada entitat afronti les seves responsabilitats i ocupi el seu lloc en el «terreny de joc».

LA PERSPECTIVA BIOLÒGICA

Ferran A. Rodríguez, -cap del Servei de Medicina de l'Esport. ICATME. Institut Dexeus. Membre del Comitè de Recerca de l'ICSSPE (International Council of Sports Science and Physical Education) — NGO A Status UNESCO

La pràctica de l'esport escolar incideix en el creixement i desenvolupament físic del nen i comporta una sèrie d'efectes medicobiològics que cal estudiar amb deteniment.

El Comitè d'Experts nomenat per l'Organització Mundial de la Salut per a l'estudi de l'activitat física (OMS, 1978) es defineix així davant el problema de l'esport escolar: «Existeix una considerable evidència que l'activitat física és necessària a la infància i a la joventut per tal de promoure un desenvolupament saludable del cos i endarrerir la deterioració de certs aspectes de la salut que poden produir-se a la vellesa. És també durant el creixement que el cos és més vulnerable a les influències ambientals danyoses, com ara una nutrició defectuosa, la malaltia, un entorn psicosocial pobre o la manca d'activitat física. Quan aquests factors són adversos, el creixement i el desenvolupament s'endarrereixen i els potencials genètics no s'utilitzen al màxim. En resulten una grandària corporal i una capacitat funcional subòptimes quan l'individu arriba a l'edat adulta (...). Així, serà difícil, si no del tot impossible, que un individu que arribi a l'edat adulta amb un rendiment cardiovascular pobre assolixi un nivell òptim amb l'entrenament. Un nivell escaient d'activitat física és,

doncs, d'importància cabdal per a la joventut».

Shephard (1985), un dels més rellevants experts en auxologia de l'activitat física i l'esport, arriba més lluny en les seves propostes: «Els objectius d'un programa escolar d'activitat física poden ser resumits de forma senzilla a evitar danys psicològics o físics al nen en creixement, potenciar al màxim el desenvolupament psicomotor i cardiovascular, afavorir al màxim el desenvolupament global del nen, minimitzar el risc futur de malaltia i desenvolupar actituds positives envers l'activitat física i l'esport».

Alguns trobaran aquests plantejaments massa higienistes, per expressar-ho en termes usats per Le Boulch (1985), però fins i tot aquest autor està d'acord a considerar importants els aspectes biològics implicats (auxològics, fisiològics, mèdics, etc.) i a realitzar el que ell anomena l'anàlisi biològica de l'esport escolar, que nosaltres formularem amb el següent esquema global:

- Aspectes auxològics: l'esport esco-

lar i el creixement i desenvolupament biològics.

– Aspectes mèdics: l'esport escolar i la salut dels nens.

– Consideracions medicobiològiques sobre la competició escolar.

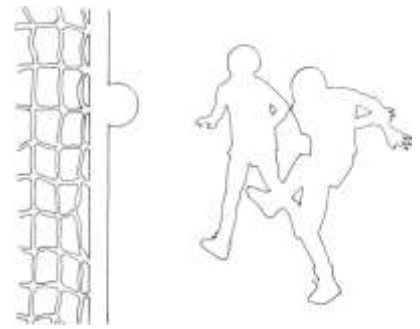
Les qüestions superen en molt les respostes donades per la recerca, i no és el nostre objectiu d'analitzar-les en profunditat, però sí intentar de perfilar les idees avui prevalents.

Aspectes auxològics

L'esport escolar i el creixement i el desenvolupament biològic

El tret diferencial més important de l'esport escolar és el fet que els practicants són en edat evolutiva i, en concret, en un període de creixement, desenvolupament psíquic i somàtic i maduració biològica. La descripció dels fenòmens relacionats amb aquesta evolució i la seva interacció amb l'activitat esportiva són complexes, però poden plantejar-se dues qüestions bàsiques:

– ¿És necessària una pràctica esportiva per al creixement normal i per al

desenvolupament orgànic i funcional dels nens?

— ¿Pot tenir l'esport escolar incidències positives (estimulants-reguladores) o negatives en la maduració biològica dels nens?

Ja hem exposat la presa de posició de l'OMS a través del seu comitè d'experts. Però potser caldrà fer repàs d'alguns aspectes concrets.

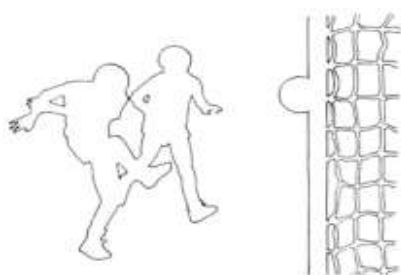
Pel que fa al creixement somàtic, no sembla que un augment de l'activitat física o esportiva comporti un major creixement (Astrand i cols., 1963; Shephard, 1985). En canvi, altres autors han trobat que els nens en edat

escolar practicants d'un esport amb regularitat havien experimentat una acceleració del desenvolupament estaturponderal (Pollini, 1968, 1977). Tot i així, sembla que les dimensions corporals finals no resulten modificades per l'esport. El mateix succeeix amb la maduració biològica, avaluada a través de la determinació de l'edat òssia. No sembla que hi hagi canvis induïts per l'activitat esportiva de forma directa. Els factors genètics hi són els predominants (Parizkova, 1968, 1968b; Parizkova i Sprynarova, 1968, citats per Pollini, 1977).

Molt diferent és el que passa amb el pes i, en especial, amb la composició

corporal en funció del grau d'activitat física. Diferents autors han observat que el percentatge de teixit muscular augmenta, mentre que el d'adipós disminueix de forma significativa amb un nivell creixent d'activitat físico-esportiva (*opus cit.*). Així, el comitè d'experts de l'OMS (1978) associa la manca d'activitat física amb l'obesitat infantil, i aquesta amb una menor eficiència física dels subjectes.

Pel que fa a l'aparell cardiovascular, les modificacions fisiològiques induïdes per l'activitat física són molt evidents: es manifesten en un increment del volum cardíac, del gruix de la paret miocàrdica i, en conseqüència,

del volum/minut i d'altres paràmetres funcionals que fóra llarg comentar (Bar-Or, 1983). Conjuntament amb les millores de l'aparell respiratori, com ara un increment de la ventilació màxima durant l'esforç i del contingut hemàtic d'hemoglobina. Les dites modificacions fisiològiques es tradueixen també en un augment de l'eficiència del conjunt del sistema de transport de l'oxigen. Així, la potència aeròbica en relació al pes corporal és molt superior en els nens esportistes que en els que no en són (Fig. 1). Molt rellevants resulten els estudis de diferents autors (Kobayashi i cols., 1978; Mirwald i cols., 1981; Kemper, 1985), que porten a la conclusió que els màxims efectes de l'entrenament

xen durant la pubertat, al voltant d'un any abans o després de la velocitat màxima de creixement en alçada (*peak height velocity*), i que és difícil trobar-los en edat prepuberal. Les millores obtingudes abans semblen lligades al creixement somàtic, més que als efectes de l'activitat física. Resultats similars han estat comunicats per Kuland (citat per Smith, 1984) en relació amb l'entrenament de la força muscular.

El fet que els nens tendeixen a reduir la seva activitat física a partir dels 12-13 anys, fet especialment cert en les nenes, va lligat a la disminució progressiva de la potència aeròbica a partir d'aquesta edat (Kemper, 1985). El canvi dels hàbits en relació a l'activitat física (menor necessitat de des-

plaçament amb medis propis, augment del temps que es passa davant la televisió i en activitats físicament passives, etc.) fa més evident la necessitat de la pràctica esportiva per tal que es mantingui la capacitat cardiovascular en els nens en edat escolar. Encara caldrà recollir més dades sobre la repercussió de l'activitat esportiva i els seus efectes sobre el creixement i el desenvolupament dels nens, especialment al nostre entorn. Amb tot, l'evidència apunta el fet que es tracta d'una necessitat biològica que, per a ser coberta, ensopega amb l'obstacle del canvi dels hàbits de vida, en especial al medi urbà. De les possibles incidències negatives de l'activitat esportiva sobre la maduració en parlarem millor al següent punt de la nostra anàlisi, ja que estan lligades a la patologia específica o no de l'activitat esportiva, i la maduració és una variable més, de vegades molt important, de la mateixa lesió.

Aspectes mèdics

L'esport escolar i la salut infantil

La prevenció de la lesió o la malaltia produïdes a conseqüència de la pràctica esportiva i la potenciació de la salut present i futura han de ser objectius fonamentals d'un programa d'esport escolar (Shephard, 1985). Avui preval el criteri que la pràctica esportiva pot ser considerada com una activitat necessària i positiva per al correcte desenvolupament orgànic i funcional del nen i per al seu estat de salut global; aquella, també suposa un seguit de sol·licitacions físiques que exigeixen un estat de salut adient, i comporta alhora un risc de lesió i de malaltia. Amb aquesta reflexió poden plantejar-se aquestes dues qüestions: tolerable el risc de la pràctica esportiva? ¿A quins nivells es planteja?

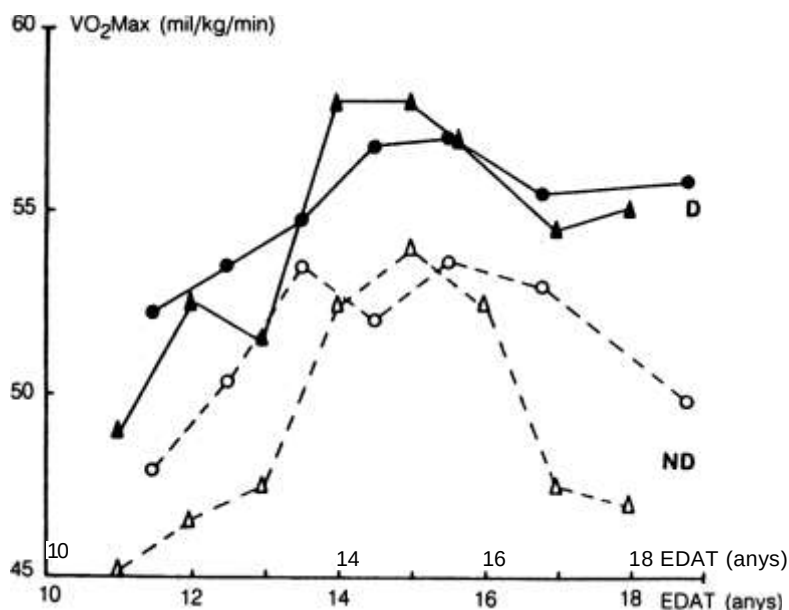

Figura 1

Potència aeròbica mitjana en nens esportistes (D) i no esportistes (ND) segons estudis longitudinals, expressada com a consum màxim d'oxigen per kg de pes corporal (VO₂max, ml/kg/min). Dades de Sprynarova, 1984 (triangles) i Binkhorst, 1984 (cercles). (Binkhorst R.A. i cols.: *Children and Sport*. Paediatric Sports Medicine Congress, 1981 [1984]).

***Els canvis induïts en les dimensions corporals
o en les condicions biològiques no són importants;
sí ho són, en canvi, en l'aparell cardiovascular,
en la fisiologia i en la massa corporal***

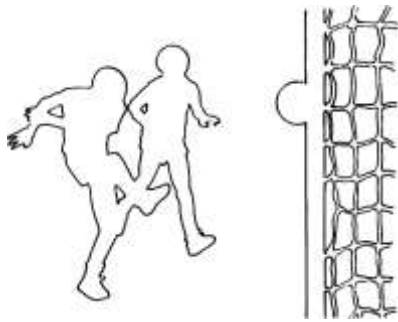
—¿Quines són les claus de la prevenció d'aquest risc i, per tant, del millor aprofitament de la pràctica esportiva per assolir un millor estat de salut dels nens?

Els riscos més importants de la pràctica esportiva són, segons diferents autors, les lesions de l'aparell locomotor, les malalties i accidents de l'aparell cardiovascular i el trauma psicològic. Sembla que una bona part d'aquestes lesions o malalties: 1) es produeixen en la mateixa mesura durant el joc no controlat, encara que augmenten amb la competició i els entrenaments molt intensos; 2) presenten certs aspectes susceptibles de prevenció; 3) es manifesten en els nens com a lesions, malalties o disfuncions prèvies, detectables en molts casos; i 4) guarden relació amb la classe d'activitat esportiva i, en especial, amb el tipus de competició (Shephard, 1985; Smith, 1984; Balius, 1985).

Aquest plantejament fa que el control mèdic de l'activitat esportiva escolar sigui una de les eines importants a l'hora de prevenir les repercussions que incideixen negativament en la salut del nen. Així, els objectius prioritaris d'aquest control mèdic han estat formulats (Rodríguez, 1987a) com:

1. Detecció de causes patològiques que representin una contraindicació mèdica per a la pràctica esportiva (absoluta, relativa o temporal).
2. Control de les repercussions de l'activitat esportiva sobre l'estat de salut i maduració del subjecte, en especial les negatives.
3. Prevenció de les lesions i malalties que poden derivar-se de certes anormalitats, disfuncions físiques o insuficiències motrius, incloses la manca de condició física i la inadequació entre

el grau de maduració biològica i l'activitat esportiva d'elecció.

4. Compliment de requisits de tipus legal (llicència esportiva i/o lligat a responsabilitats jurídiques (assegurances, responsabilitat civil, etc.).

Altres objectius secundaris, que podrien ser considerats com a opcionals però que poden derivar-se d'aquest control o ser inclosos en funció de les disponibilitats (de medis, econòmiques, etc.) són:

1. Control i seguiment de les millores orgàniques i funcionals induïdes per l'entrenament, que es el camp de la valoració funcional. Ja hem fet esment de la possibilitat d'assolir aquest objectiu amb medis alternatius (proves de condició física).

2. Orientació esportiva i detecció de talents esportius potencials. Val aquí també el mateix comentari fet a l'anterior punt.

3. Seguiment dels possibles residus o dèficits funcionals (seqüeles) que puguin presentar-se amb l'aparició de lesions o noves malalties. Això dóna un caire dinàmic als reconeixements periòdics (contraposat al concepte rutinari tradicional).

4. Complement del procés pedagògic, durant el qual el nen aprèn a entendre millor el seu cos, la seva salut, alguns aspectes higiènics i preventius, i les demandes físiques del seu esport.

Els interessats en aspectes més concrets d'aquest control mèdic poden consultar, entre d'altres, el treball esmentat (Rodríguez, 1987a), on es fa una revisió dels objectius, el disseny, els camps clau i la proposta de protocol per a reconeixements mèdico-esportius en edat escolar, o també l'excel·lent estudi de Nadal (1987), fruit del treball de molts anys amb nens del nostre entorn. Cal aclarir, però, que no es tracta d'un intent de medi-

calitzar la pràctica esportiva, sinó de fer una prevenció activa, que requereix la col·laboració estreta del metge especialitzat i de l'educador físic. És precisament aquest, que es troba en contacte més directe amb el nen, qui ha de portar la iniciativa a l'hora de detectar els primers signes d'alerta o les primeres manifestacions clíniques d'una lesió o d'una malaltia.

Altres eines fonamentals són la prevenció del risc de lesió, a càrrec del professor-entrenador (seguiment estricte de les mesures de seguretat quant a realització tècnica, ambient, vestit, hidratació, organització i realització de les sessions de pràctica i competició, etc.), així com la seguretat de les instal·lacions i equipaments esportius i l'assistència mèdica en cas d'urgència.

Però, potser, l'aspecte més notable de la pràctica esportiva escolar en relació amb la salut sigui la seva repercussió en els hàbits de salut a curt i llarg termini. Ja durant l'adolescència poden posar-se de manifest alguns efectes favorables, com ara la disminució dels lípids sanguinis, la pressió arterial i el percentatge gras, factors relacionats tots ells amb el risc cardiovascular (Durant i cols., 1983, citat per Shephard, 1985; Kemper, 1982). Però molt més significatiu pot ser l'efecte a llarg termini, especialment en l'hàbit de consum de tabac, d'alcohol i, sobretot, l'hàbit de la mateixa pràctica físico-esportiva, que de ben segur tindrà efectes sobre el conjunt de factors de risc cardiovascular i de les malalties degeneratives de l'aparell locomotor. No podem oblidar que són precisament les malalties cardiovasculars la gran plaga per als ciutadans dels països occidentals desenvolupats, i que l'activitat física és un dels medis de prevenció directa (regulació del pes corporal, dels lípids sanguinis i de

la tensió arterial) i indirecta (hàbits tòxics i dietètics) més àmpliament acceptats.

Consideracions mèdico-biològiques sobre la competició

L'esport escolar al nostre medi, amb brillants excepcions, tendeix bàsicament al model competitiu, més propi de l'esport-espectacle dels adults (Casamort i Seirul·lo, 1987). La situació es complica encara més quan en moltes escoles, el concepte esport substitueix el d'educació física (García i Puig, 1986). Així, la competició planteja qüestions que demanen una anàlisi especial dins del fenomen de l'esport escolar (Rodríguez, 1987b).

La Figura 2 sintetitza els factors que influeixen en la capacitat de rendiment de l'organisme humà en edat evolutiva i les seves interaccions.

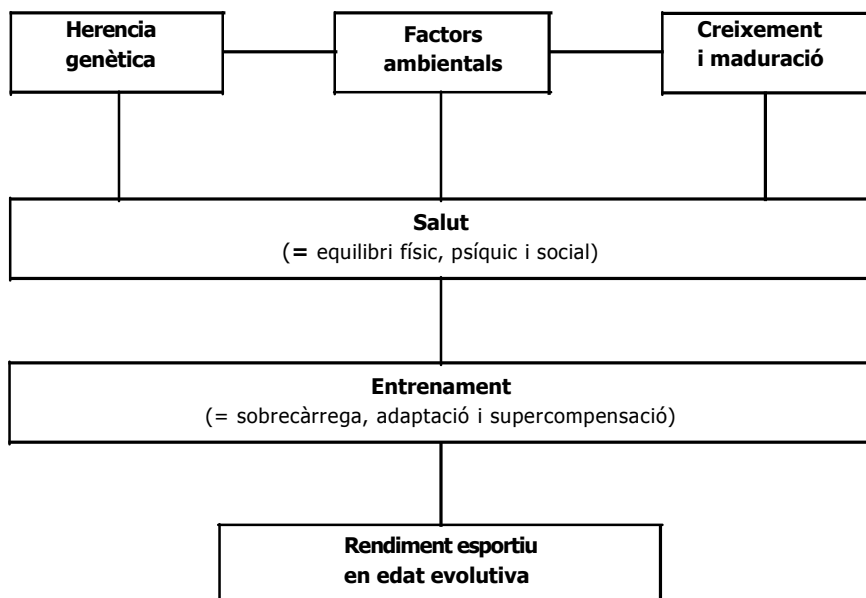
Si es té present aquest esquema, es poden fer les següents consideracions bàsiques, d'aplicació a l'hora de determinar quin és el tipus d'esport escolar que volem per als nostres fills:

L'herència genètica és el primer factor determinant del potencial esportiu i és relativament poc modificable per la resta de factors —Els estudis de la influència dels factors genètics en el potencial esportiu, i particularment els realitzats amb bessons, aporten dades objectives per establir el fet que factors tan importants per al rendiment esportiu, com són ara la majoria de característiques antropomètriques, la potència aeròbica i anaeròbica màximes, la potència muscular, o el percentual de distribució de fibres musculars, són determinats genèticament. Certs estímuls (ambientals, educatius, culturals, nutricional, ecològics, d'entrenament,

Figura 2

Factors biològics que influeixen en el rendiment esportiu potencial en l'organisme durant l'edat evolutiva (Rodríguez, 1987b).

etc.) poden afectar aquest potencial, però només dins els límits marcats per l'herència genètica (Klissouras, 1976, 1985).

Com que els escolars es troben en una fase de desenvolupament d'aquest potencial, resulta molt difícil, si no és amb tècniques molt sofisticades, esbrinar quines són aquelles modalitats esportives que s'adapten millor a aquest potencial individual. La detecció de talents és encara un procés amb més elements subjectius que no pas basats en l'evidència científica en qualsevol cas, requereix un elevat grau de tecnificació (Léger, 1985).

Les etapes del creixement i la maduració humans tenen una incidència directa en el potencial esportiu

El creixement i la maduració humans presenten certes característiques con-

siderablement lligades a la capacitat biològica per al moviment i la competició i, per tant, per al potencial esportiu.

L'aspecte més crític és el notable desequilibri en la relació entre el brot de creixement puberal i l'edat cronològica, (*early and late-maturers*). El fet que la competició es faci per categories d'edat fa que trobem a la mateixa competició nens amb grans diferències de maduració biològica. Això pot afavorir-ne uns (els més madurs), que poden generar expectatives d'èxit esportiu. Expectatives que la pèrdua de l'avantatge que es produirà amb l'edat s'encarregarà de transformar en frustració i rebuig de la pràctica esportiva. D'altra banda, els més tardívols veuran minvades les possibilitats de competir amb èxit i augmentar el risc de lesions i dels efectes negatius

d'una pràctica esportiva en situació d'inferioritat. És aquesta una circumstància que, per la seva situació psicològica, no poden tolerar amb facilitat.

Aquest desnivellament no es produeix regularment al llarg de tota l'edat escolar. Fins a la pubertat, la homogeneïtat és molt superior i al període puberal la dispersió arriba al màxim. També hi ha una diferència quant al sexe. Ross (1982) destaca el fet que una nena amb maduració precoç, als 12 anys, pot ser fisiològicament tan madura com el més retardat —encara que dins de la normalitat— dels nois... de primer any d'universitat.

El cas és que això no afecta només el grau de creixement ossi i, per tant, certes variables clàssiques com l'alçada, sinó la gran majoria de característiques biològiques, incloses les psicològiques (veure apartat 1). En definitiva, la major part de factors biològics determinants del potencial esportiu (energètics, somàtics o neuromusculars) guarden una dependència estricta del creixement i la maduració, i ambdós presenten una gran discrepància quant a la seva aparició cronològica. Les categories d'edat establertes no segueixen un curs paral·lel a la realitat biològica i al principi d'igualtat d'oportunitats que volen salvaguardar (Rodríguez, 1987b).

La salut (física, psíquica i social) constitueix el factor d'equilibri prevalent i indispensable

«Cap medalla val la salut d'un nen». Aquesta contundent afirmació de Creff planteja un dilema que, amb tot, no sempre existeix. En realitat tant la salut com l'èxit esportiu són compatibles i, fins i tot, complementaris. Però insistim en el fet que les relacions entre la salut i l'esport són

ambivalents, i que la salut en aquest període evolutiu té unes connotacions especials, per tal com condicionen el futur estat de salut. Posem-ne dos exemples. Una fractura que afecti un nucli d'ossificació epifisari pot produir la pèrdua del potencial de creixement

de l'extremitat corresponent i donar com resultat una coixesa permanent, que no es produiria amb el , mateix tipus de fractura en un os ja madur; un nen asmàtic pot patir una crisi induïda per l'esforç davant una competició de responsabilitat, i, en

canvi, pot beneficiar-se extraordinàriament de la pràctica de la natació l'evolució de la seva malaltia. L'ansietat i els desequilibris psíquics que poden derivar-se d'una pràctica competitiva errada o afectada per factors familiars (excés de pressió per part del pares), educatius o socials no poden ser menyspreats. Ens podem trobar amb la paradoxa que els més aptes físicament per a la competició esportiva siguin obligats a abandonar l'esport, precisament per la seva especial aptitud (cas d'alguns anomenats *early maturers*) i a causa d'un excés d'èxit esportiu precoç; o bé amb nens de maduració lenta als qui marxaran lcs ganes de fer esport a base d'enfrontar-se competitivament amb nois més forts i més madurs (Smith, 1984).

Un esperit competitiu hipertrofiat pot anar en contra de l'equilibri biològic dels nens i els joves, i el valor cabdal d'aquesta edat ha d'ésser la salut. Tot això sense posar en dubte els efectes positius que l'esport intrínsecament competitiu pot tenir sobre el desenvolupament i la salut present i futura de l'individu, especialment .per la creació d'hàbits d'activitat físico-esportiva regular a l'edat adulta.

L'esport forma part d'un procés pedagògic-educatiu complex, basat en la capacitat d'adaptació de l'organisme a l'ambient

La capacitat adaptativa al medi ambient, veritable motor de l'evolució de l'home, està molt desenvolupada ja en el nen; per tant, l'element educatiu està lligat també al fet biològic, si considerem que aquesta capacitat canvia substancialment amb la maduració. En sentit etimològic, educar vol dir «treure fora», i res que no hi sigui no es pot treure fora. Qualsevol activitat que requereixi una dedicació im-

Els factors determinants del potencial esportiu depenen del creixement i la maduració; els quals apareixen cronològicament, de manera diferent segons els individus i els sexes

portant (esportiva, artística, professional, etc.) no pot sorgir que no sigui de la motivació íntima del subjecte per realitzar-la (Belloti i cols, 1983). La família, l'escola, les estructures esportives i l'ambient social en general haurien de fer el possible per permetre que aquesta predisposició natural s'expressi, però sense imposar models propis de l'activitat esportiva dels adults a una activitat amb uns objectius pedagògics molt més evidents.

«Temporades i programes d'entrenament excessivament llargs, enfrontament inadequat dels competidors, entrenadors i supervisors no qualificats, mínim interès per la salut i la seguretat i un ample ventall de excessos de part de grups de pares desinformatos i molt involucrats, fan difícil trobar en molts programes d'esport per als joves les respostes a les necessitats de joc, exercici i esbargiment dels nens preadolescents» (Smith, 1984).

Resulta evident que els nens i joves poden adaptar-se a aquests models de conducta dels adults i reproduir-los; en tot cas, no es tractarà tant de la manifestació d'unes necessitats internes com de l'adquisició de pautes de

comportament, com ara la competitivitat a ultrança, l'ús de tota mena de mitjans per assolir la victòria, l'èxit com a objectiu absolut de l'activitat esportiva, l'adquisició del rol de guanyador o perdedor, i moltes d'altres.

Conclusions

1) Encara que manca una recerca sistemàtica, sobretot en el nostre context geogràfic social, hi ha evidències que permeten considerar l'activitat esportiva un mitjà útil d'assegurar el correcte desenvolupament somàtic i funcional dels nens en edat escolar i de lluitar contra el creixent sedentarisme de la nostra població infantil i adolescent, especialment a partir de la pubertat.

2) Els efectes de l'activitat esportiva en aquestes edats poden ser ambivalents. La prevenció de les lesions i les malalties i el control mèdic han de formar part d'un programa d'esport escolar. Tanmateix, cal tenir en compte els efectes sobre la salut present i futura, especialment a través de

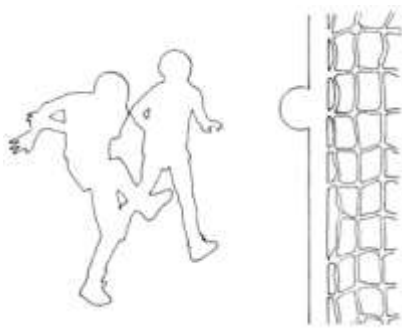
l'adquisició d'hàbits saludables i la lluita contra els factors de risc cardiovascular i de malalties degeneratives de l'aparell locomotor. Des d'aquesta perspectiva, l'esport en edat escolar pot ser considerat un mitjà de promoció de la salut de gran importància per a la població futura.

3) La competició escolar no hauria de reproduir els models de l'esport dels adults (prioritat de l'objectiu agonístic), ni servir els objectius d'aquest (especialització i entrenament precoç per millorar el rendiment futur). Les estructures idònies per a la promoció de l'esport competitiu i la selecció dels futurs esportistes són els clubs i els centres d'iniciació i perfeccionament (tecnificació) i alt rendiment esportius. L'esport escolar ha de considerar prioritari l'objectiu educatiu. Aquesta afirmació es fonamenta també en consideracions d'ordre biològic, relacionades amb els aspectes genètics, auxiliològics i mèdics que hem exposat. Cal no establir un antagonisme entre l'esport escolar i l'esport federat, ja que es tracta d'activitats complementàries que tenen trets comuns i trets diferencials.

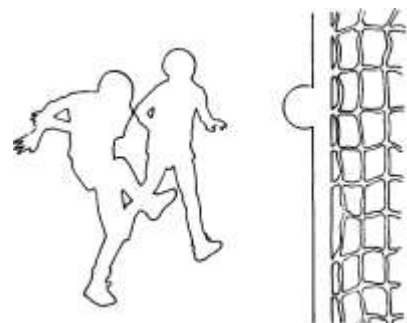
Bibliografia

ASTRAND, P.O.; ENGSTROM, L.; ERIKSSON, B.; KARLBERG, P.; NYLANDER, I.; SALTIN, B.; THOREN, C.: «Girl Swimmers». With special reference to respiratory and circulatory adaptation and gynaecological and psychiatric aspects. *Acta Paediatrica* 147 (Suppl.): 1-75 (1963).
BAR-OR, O.: «Paediatric Sports Medicine for the practitioner». Springer, Nova York (1983).
BELLOTI, P.; DONATI, A.; VITTORI, C.: «I fattori caratterizzanti d'allenamento sportivo». A: «Attività giovanile: manuale per l'allenatore». *Atleticastudi, FIDAL*. Roma (1983).
BINKHORST, R.A. i col.: «Growth and aerobic power of boys aged 11-19 years. Children and Sport. Paediatric Work Physiology. Paediatric Sports Medicine Congress 1981 (1984).
CAGIGAL, J.M.: «La pedagogía del deporte como educación». *Revista de Educación Física*, 3: 5-11 (1985).

CARRON, A.V.; BAILEY, D.A.: «Strength development in boys to 10 to 16 years». Monograph. *Soc. Res. Child. Dev.*, 39: 37 (1974).
CASASA, J.; DURÀ, J.: «La promoció de l'esport comença a l'escola». Barcelona (1984).
CAZORLA, G.; MONTPETIT, R.; PROKOP, P.; CERVETTI, J.P.: «De l'évaluation des nageurs de haut niveau à la détection des jeunes talents». *Travaux et recherches en E.P.S. Evaluation de la valeur Physique. I.N.S.E.P.* 7: 185-208 (1984).
CONSEIL DE L'EUROPE. Clearing House. Comité pour le développement du sport: «Le sport a l'école. Enquête sur la situation dans dix huit pays européens». Informe realitzat per Van Lierde, A. i Van Dun, H. Brussel·les (1978).
GARCIA, M.; PUIG, N.: «L'esport en edat escolar a la ciutat de Barcelona». Ajuntament de Barcelona, Barcelona (1986).
GENERALITAT VALENCIANA. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Direcció General de Joventut i Esport.: «El

- deporte en la infancia y en la juventud». València (1985).
- KEMPER, H.C.G.: «Prevalence of risk-indicators for cardiovascular diseases in teenagers in The Netherlands». T. Soc. Geneesk. 60: 597-599 (1982).
- KEMPER, «Energy metabolism in childhood and adolescence». Actes III Jornades Internacionals de Medicina i Esport. Granollers (1985).
- KLISSOURAS, V.: «Genetic aspects of human performance». Actes III Jornades Internacionals de Medicina i Esport. Granollers (1985).
- LE BOULCH, J.: «Cómo deberían ser las relaciones entre la educación física y el deporte». Revista de Educación Física, 4: 5-11 (1985).
- LEGER, L.: «Talent detection». A: Actes de les III Jornades Internacionals de Medicina i Esport a Granollers: L'esport a l'edat escolar. Granollers (1985).
- NADAL, G.: «L'activitat física a l'escola. Seguiment evolutiu». Apunts-Medicina de l'Esport, vol. XXIV, 92: 99-113 (1987).
- ORGANITZACIÓ MUNDIAL DE LA SALUT (W.H.O.): «Habitual physical activity and health». Andersen, K.L.; Masironi, R.; Rutenfranz, J.; Seliger, V. et al. WHO Regional Publications, European Series No. 6, Copenhagen (1978).
- POLLINI, L.M.: «Attività fisica ed età evolutiva. Aspetti auxologici dell'Educazione Fisica e dello Sport». Idelson, Nàpols (1977).
- ROCA, J.: «Desenvolupament motor i psicologia». Col·lecció INEF. Generalitat de Catalunya (1983).
- RODRIGUEZ, F.A.: «Perfil fisiológico, antropométrico y medicodeportivo de nadadores de 12 a 16 aflos (grupos de edad)». A: Actes del VI Congreso Nacional Técnico de Natación. Xunta de Galicia, Vigo (1985).
- RODRIGUEZ, F.A.: «Control mèdic de l'esportista en edat escolar». A: Actes III Jornades de Medicina de l'Esport de Balears. Esport escolar. Eivissa (1986).
- RODRIGUEZ, F.A.: «Control mèdic dels esportistes escolars». A: Actes I Simposium Internacional sobre l'Esport Escolar. Barcelona (1987a).
- RODRIGUEZ, F.A.: «Consideraciones biológicas sobre la competición escolar». Revista de Educación Física, 14: 14-18 (1987b).
- ROSS, W.D.; MARFELL-JONES, M.J.: «Kinanthropometry». In: «Physiological testing of the elite athlete». MacDougall, J.D.; Weger, H.A.; Green, H.J. (ed.), C.A.S.S. (1982).
- SHEPHARD, R.J.: «Characteristics, effects and repercussions of physical education on the development of the child». A: Actes de les III Jornades Internacionals de Medicina i Esport a Granollers: L'esport a l'edat escolar. Granollers (1985).
- SMITH, N.J.: «Children and parents: growth, development and sports». A: Strauss, R.H. «Sports Medicine». W.B. Saunders, Filadelfia (1984).
- SPRYNAROVA, S.: «Longitudinal study of the influence of different physical activity on the boys from 11 to 18 years». A: Binkhorst, R.A. i col.: Growth and aerobic power of boys aged 11-19 years. Children and Sport. Paediatric Work Physiology. Paediatric Sports Medicine Congress 1981 (1984).

LA PERSPECTIVA PEDAGÒGICA

Jaume Casamort i Ayats, professor de Pedagogia aplicada a l'activitat física a l'NEFC — Centre de Barcelona

Cal veure quins són els principis pedagògics que haurien de regir un model educatiu que desenvolupi de manera integrada l'evolució del nen i introduir-los en els pressupòsits de l'esport escolar.

Escriure un article de fons sobre els aspectes pedagògics de l'esport escolar, com és obvi, no resulta pas del tot senzill, perquè qualsevol teorització i reflexió suposa sempre una visió determinada del punt de vista de l'autor i del context social i teòric en el qual es dóna. Es per això, que, ja d'entrada, demano que tot el seguit d'idees, projectes, pensaments i propostes siguin considerats en el sentit que cerquen, en darrera instància, el desenvolupament del nen, el qual cal concebre'l com a unitat estructuralment indivisible.

No és la meua intenció, tampoc, donar solucions puntuals, concretes i vàlides per a tothom a un problema tan complex com és el de l'esport escolar, sinó fer una aproximació, des del punt de vista de la pedagogia i de l'educació, a aquells aspectes i connotacions més rellevants que facin possible donar una dimensió més formativa a l'esport escolar.

La lectura crítica i la posterior reflexió pot ajudar als col·lectius i a les persones implicades a debatre i aprofundir en alguns dels nombrosos in-

terrogants que planteja tota proposta o model d'esport escolar.

Donar una definició única, universal i vàlida d'allò que s'entén per esport escolar és bastant complicat però, educativament parlant, hauríem d'ésser partidaris d'aquells models que defensen de forma integrada tant aspectes de caire individual com aspectes de caire social i cultural de l'individu, ja que aquest és considerat persona en la mesura que és membre d'un grup social determinat i participa de forma particular dels seus valors i normes. Cercar i trobar aquest equilibri entre individu i grup social serà el primer condicionant d'un esport escolar intrínsecament educatiu.

Per tant, un dels aspectes claus d'aquesta temàtica no és de tractar de concretar si l'esport escolar ha d'organitzar-se per a unes determinades edats, si ha d'ésser dirigit i tutelat per uns grups determinats d'institucions socials que, de forma insistent, reclamen el seu protagonisme i la seva paternitat, ni tampoc el fet de delimitar tot el possible ventall d'esports que des d'una òptica més o menys

agonística i/o lúdica busquen el seu lloc en la competició, sinó de fer que els responsables, siguin els que siguin, prenguin consciència del fet de vetllar per un esport escolar de tipus més paidocèntric. En efecte, en aquest el principal protagonista és el nen, amb tota la problemàtica específica que presenta en aquestes edats evolutives i cronològiques i en les quals, pas a pas i estadi a estadi, va estructurant progressivament, la seva personalitat dins de l'entorn social i cultural que ha tocat de viure.

El fet d'aconseguir un model d'esport escolar molt proper al nen, que formi part de la seva realitat pròxima, faran possible que totes les activitats d'aquest tipus, en les quals està immers, siguin intrínsecament motivants i obertament interessants, amb la qual cosa es facilitarà la seva participació i es farà planera també l'acció pedagògica del professor, l'entrenador o el monitor.

Ciència pedagògica i esport escolar

El concepte pedagogia, d'acord amb el

***Considerar l'infant capaç d'aportar experiències de joc,
facilitar-li la comprensió dels reglaments
i el valor relatiu dels resultats i les accions,
faria que l'esport escolar esdevingués més educatiu***

seu origen grec, significa conducció del nen. En un principi el terme al·ludia a un acompanyament merament físic i extern, el pedagog era l'esclau encarregat per la família de portar-lo i deixar-lo en mans de les diferents persones especialistes en instrucció, com podien ésser el paidotriba o el citarista, els quals procuraven la seva formació.

Des d'aquesta perspectiva històrica els conceptes de pedagogia i pedagog serien irrelevants, buits de tot contingut formatiu, i res no tindrien a veure amb la seva significació actual, segons la qual la pedagogia és considerada

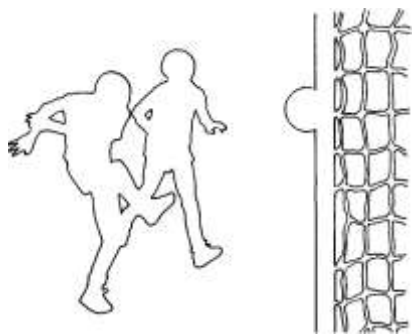
com la veritable ciència de l'educació i té una funció clarament definida: desenvolupar la personalitat de l'educand en els seus aspectes biològic, psicològic i relacional.

És per això que, des de l'òptica de la bona pedagogia, tot model educacional també d'esport escolar— que no estigui en aquesta línia s'hauria de refusar o canviar-lo de manera immediata.

L'objecte material de la pedagogia, es a dir, el seu camp específic i propi d'estudi, és l'educació en sentit general i els fets educacionals en particular.

El concepte educació, igual que li ha esdevingut al de pedagogia, ha anat variant semànticament al llarg de la seva història, fins al punt de configurar les dues tendències que dominen el panorama pedagògic actual i que són conseqüència directa de dues estructures socials ben diferents: la tradicional o agrària i la moderna o industrial.

Cada tipus d'estructura social no solament és una manera distinta d'interpretar l'home, sino que té com a rerefons tota una manera d'entendre la vida i les relacions socials. Aquesta filosofia predominant repercuteix ne-

cessàriament i directament en els models educatius i també, que ningú, no en dubti en les concepcions esportives, diferents a tots nivells.

Es lògic pensar que alguns dels problemes que es planteja la pedagogia actual, com la impossibilitat material de controlar i accedir als canvis constants de coneixements, l'adaptació a les noves tecnologies, la importància del desenvolupament d'actituds de formació permanent, la manca de qualitat de l'ensenyament, la crisi de valors i d'altres, tinguin una incidència manifesta en el món de l'esport escolar, puix que hi són clarament extrapolables.

A les últimes dècades hi ha hagut més avenços de tipus material, científic, social, econòmic i cultural que al llarg de tota l'existència de l'home. La permanència i la immobilitat han deixat pas a una estructura social essencialment canviant. L'esport escolar que neix i es configura en aquests últims anys, paradoxalment, apareix amb una concepció bastant lligada a l'anquilosament i la fossilització més pròpia de temps passats.

Diríem que, en aquest sentit, l'esport escolar hauria d'adaptar-se als temps que l'han fet aparèixer, i això només serà possible en la mesura que siguem capaços de diferenciar-lo i separar-lo de l'esport d'alta competició, fet que no necessàriament obligaria a deixar de banda un dels seus objectius de sempre: ser viver de futurs esportistes d'élite, sinó que, simplement, esdevindria més formatiu.

Pedagògicament parlant, veiem que aquestes dues realitats socio-culturals a les quals abans hem al·ludit configuren els dos grans models educacionals existents. D'una banda, tenim el corrent de l'educació tradicional, que defensa una instrucció academicista, «bancària» imposada des de dalt, on

els professors, els continguts i els mètodes són els que donen sentit al procés educatiu: per l'altra, trobem totes aquelles teories que donen sentit al moviment de l'educació moderna, on els interessos, les necessitats, l'activitat i la participació del nen són algunes de les seves propostes i principis més significatius.

Des d'aquesta òptica tindríem que l'esport escolar hermèticament reglamentat, on la norma és invariable, l'entrenador infalible i l'autoritat de l'àrbitre inqüestionable semblaria, en principi, molt més vinculat a una visió tradicional de l'educació. Al contrari, l'esport escolar, on la norma no fos inflexible, l'entrenador i l'àrbitre esdevinguessin elements facilitadors i l'esportista un subjecte amb capacitat d'aportar noves perspectives i situacions, el veuríem com una activitat més lligada a les noves tendències educatives.

La resposta pedagògica, des d'aquesta perspectiva dialèctica, consistiria a intentar assolir el que és educativament vàlid en totes dues tendències i integrar-ho en un model socialment acceptat.

Tanta importància educativa podria tenir l'observació i l'execució estricta per part de l'escolar d'un sistema tàctic ofensiu en voleibol, fixat per l'entrenador, com la possibilitat individual de resoldre creativament les diferents situacions d'atac que puguin aparèixer al llarg del joc. Igualment, tanta importància educativa pot tenir l'observació estricta del reglament per part del nen com l'adaptació d'aquest, per part dels dirigents federatius o per part dels professors, entrenadors i monitors, a les característiques del grup al qual va destinat.

En ambdós exemples la clau pedagògica rauria en el fet que l'esportista en sabés les raons i reconegués la impor-

tància relativa que en cada cas poden tenir dites opcions.

Acció educativa i esport escolar

Com en part ja hem indicat, tampoc no és gens fàcil trobar una definició exacta i única d'educació. Pensadors, religiosos, mestres, pedagogs, sociòlegs, legisladors, polítics, i tots aquells que, d'alguna manera, han tingut relació amb el món de la pedagogia i l'educació han donat versions diferents del que entenien per educació. Això fa impossible l'acceptació i l'establiment d'una concepció unívoca, universal i vàlida per a tothom. Amb tot, si es vol fer una anàlisi dels diferents conceptes d'educació apareguts al llarg dels temps, podem veure com hi apareixen sempre, a vegades de forma explícita i a vegades de forma implícita, uns elements que es configuren a l'entorn d'una acció, l'acció educativa. I és en aquest aspecte, el de l'activitat, el de la pragmaticitat, el de la possibilitat que el concepte d'educació es fa diferent del de la pedagogia de caire més filosòfic, dialèctic i teòric. Sense cap por a equivocar-nos, podem dir que la pedagogia se situa en l'àmbit del pensament i l'educació en el de l'acció i de la praxis; això sí, totes dues es necessiten inexorablement i mútuament. Aquesta acció que, per tractar-se d'educació, es pot anomenar també pedagògica, té un punt d'arribada, l'educand, que és qui experimenta canvis positius i esperats com a conseqüència de la intervenció de qui n'és l'autor, l'educador.

Quan aquesta acció és sistemàtica, organitzada, planificada, conscient i voluntària, i quan és realitzada per persones a les quals els ho encomana la societat i que estan preparades per

***L'educació i la socialització sovint entren en conflicte;
una correcta presa de consciència de les contradiccions pot fer,
d'aquest conflicte, un factor més d'educació***

portar-la a terme, podem parlar d'educació en sentit estricte. Per tant, quan els entrenadors i els monitors en esport escolar actuen en consonància amb aquesta perspectiva cal considerar-los veritables educadors.

Altrament, quan aquesta acció és involuntària, inconscient, asistemàtica i realitzada per col·lectius, institucions o persones que tenen una altra responsabilitat social però que també influeixen en l'individu i fan que aquest canviï, parlarem de socialització.

L'esport escolar i els esportistes escolars reben necessàriament influències des d'aquestes dues perspectives; per un cantó el professor, entrenador o monitor ho fan de forma sistemàtica i van desenvolupant i assolint els ob-

jectius i les fites proposades; simultàniament, però, la premsa, la ràdio, la televisió, la família, els amics, etcètera, veritables educadors secundaris, incidiran també en els coneixements i les actituds en matèria esportiva, i moltes vegades aquesta incidència serà fins i tot contradictòria.

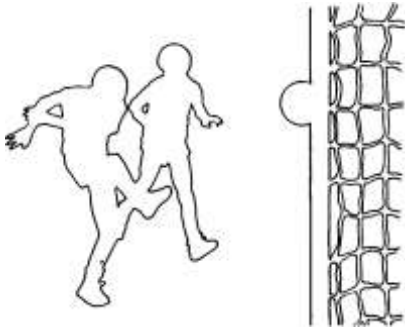
Procés educador i procés socialitzador entren, doncs, tot sovint en conflicte quasi permanent i incideixen significativament, a vegades de forma positiva i d'altres de forma negativa, en la formació tant personal com esportiva del nen.

Ben segur que un bon entrenador procurarà i intentarà inculcar les normes mínimes de respecte envers l'adversari, l'àrbitre i el públic, però és probable que també rebi paral·lela-

ment vivències de joc dur, agressions físiques, públic enfollit, espectacles aquests que malauradament i amb massa freqüència provenen de l'esport anomenat d'élite.

L'esport escolar, per assolir un caire bàsicament educatiu, hauria d'ésser dirigit i portat per entrenadors i monitors amb coneixements suficients sobre el nen i sobre el món social i cultural que ens envolta. Així, podrien trobar-se les solucions pedagògiques més adients a tot aquest seguit de conflictes que dificulten el normal desenvolupament del nen esportista; així també es podrien donar les explicacions adients a aquelles situacions que ho demanin, i l'acció esportiva esdevindria educació o acció educativa.

Com se sap, el *fair play* és un valor que la teleologia educativa i esportiva sempre es proposa com a fita a assolir dins de qualsevol programa d'esport escolar. Però aquesta tasca es veu quasi sempre enfosquida per les notícies que dia rera dia es llegeixen a la premsa o per les imatges que es veuen a la televisió. L'actuació correcta en aquest sentit, per part de l'entrenador, seria la d'aprofitar aquesta circumstància per reflexionar conjuntament amb el nen i plantejar-se per què es donen aquestes situacions; s'hi faria veure també els grans condicionants de tot tipus, polític, econòmic, familiar, etcètera que envolten i invadeixen l'espai social de l'esportista d'élite. És probable, per exemple, que un resultat pugui canviar la seva vida així, ser motiu d'una gran acumulació de tensió psíquica que esclati precisament durant l'encontre. Això, que socialment és rebutjable, pot ésser individualment explicable en aquells moments, però mai no és justificable des d'un punt de vista educatiu.

És evident que el nen en edat escolar mai no podrà actuar d'aquesta manera si se'l fa participar en un tipus de competició en la qual, lluny de reproduir-se els esquemes de l'alta competició, hi predominin els aspectes pedagògics.

L'esport escolar, entès des d'aquesta òptica, s'acostaria més a un model educatiu i, per tant, seria una eina de gran valor formatiu des del punt de vista pedagògic i objecte d'inclusió en el programa de formació escolar.

L'esport escolar com a resultat cultural

Antropològicament l'home és moviment, conseqüència d'un procés in-
tern suportat per un conjunt d'estruc-

tures biològiques i psicològiques. La producció d'aquest moviment humà és idèntic arreu, és a dir, que en la seva producció hi intervenen necessàriament les mateixes estructures.

Malgrat aquest fet, el resultat del moviment i el seu sentit és distint en les diferents cultures, i així el component teleològic hi assoleix gran importància.

A les cultures d'alguns dels pobles primitius que avui encara subsisteixen es desconeix el fet educatiu i també el fet esportiu, tal com nosaltres l'entensem. D'això és dedueix que, si bé des del punt de vista antropològic el moviment humà és biològicament i culturalment necessari l'home no està obligat a decidir-se per una pràctica determinada.

Per aclarir això direm que l'important és menjar i fer-ho d'alguna manera, però no necessàriament fer-ho amb ganivet i forquilla, ja que és evident que hi pot haver altres respostes que siguin vàlides culturalment parlant. Dins de la nostra cultura occidental i mediterrània, igual que d'altres civilitzacions, tenim un projecte concret i determinat d'home, el que s'aconsegueix mitjançant l'acció coordinada de les diferents forces socials que l'envolten, entre les quals podríem destacar la família, l'escola i el govern.

Moltes vegades els pedagogs ens preguntem per què les coses són d'aquesta manera si podien ser d'una altra, o per què els continguts educatius són els que són, quan el cert és que es poden canviar. La resposta a aquest plantejament només es pot formular des d'una òptica supraindividual. És la societat formada per tots nosaltres, i on tenim la nostra participació i representació, la que de forma democràtica estableix els models i marca les finalitats. Ella és la que determina

les que hem d'acceptar, encara que hi discrepem. No hi ha una altra sortida dins d'una concepció moderna de la societat. Si no som capaços de defensar les nostres propostes i les nostres idees hem d'acceptar les de la majoria. El tarannà democràtic i dialèctic són el camí per arribar a un acord en aquest sentit.

La societat, doncs, fixarà les finalitats educatives per cercar aquest model d'home del qual abans hem parlat, i l'esport escolar hauria d'integrar-se, amb decisió i profunditat, en aquest projecte de futur, i col·laborar directament en la consecució dels objectius educatius establerts per a l'edat escolar.

Esport escolar i objectius educatius

Superada actualment la concepció dualista cos-ànima sobre la persona humana, que és una proposta mal aprofitada i pitjor interpretada durant molt de temps per la nostra cultura occidental i que té els orígens en la filosofia platònica i en les religions de caire òrfic, s'ha obert pas una concepció integradora de l'individu. L'home és un tot indivisible i, com a tal, el tracten les noves teories pedagògiques, en les quals l'educació física i l'esport escolar, dos dels grans aspectes oblidats a les antigues propostes educatives, poden trobar la seva veritable identitat.

Avui dia les propostes taxonòmiques sobre educació, que parteixen d'aquest concepte d'unitat psicobiosociològica de la persona, integren en els seus plantejaments un tipus d'educació que tracta per igual els àmbits més notables de la personalitat, cercant finalitats i objectius de caire biològic, psicològic i relacional.

Objectius de l'àmbit biològic i esport escolar

Qualsevol proposta sobre esport escolar incideix directament en aquest àmbit. Tothom reconeix que l'esport ajuda, per principi, al desenvolupament biològic, fisiològic, motriu, etc., de l'individu.

La consolidació i el perfeccionament dels moviments bàsics com córrer, saltar, girar, desplaçar-se, lliscar, etc.; l'aprenentatge de les tècniques simples o complexes basades en la combinació, coordinació i dissociació dels moviments i la millora de les qualitats físiques bàsiques —força, velocitat, resistència, flexibilitat i les seves derivades— en són exemples clars. Una bona velocitat de reacció i una bona velocitat de desplaçament afavoreixen el contraatac en handbol; però, per altra banda, el fet de treballar tàcticament el contraatac en una sessió d'entrenament o de realitzar-lo repetides vegades durant un encontre repercuteix de forma directa en les esmentades qualitats. Es produeix, doncs, una espècie de reacció circular entre tècniques esportives i qualitats físiques i motrius.

L'esport escolar, com es pot veure, assoleix perfectament les fites que la pedagogia marca en aquest àmbit; però tot seguit sorgeix la pregunta si aquest pot també donar resposta als altres àmbits abans esmentats o, en altres paraules, si els dirigents i entrenadors poden incidir de forma conscient, voluntària i intencional en els àmbits psicològic i relacional de l'escolar. La resposta, després de tot el que s'ha analitzat fins ara, creiem que no pot ésser altra que afirmativa.

Objectius de l'àmbit psicològic i relacional i esport escolar

A aquelles persones que no veuen gaire clar el valor educatiu i formatiu

de l'educació física i l'esport escolar els podria semblar utòpic o irrealitzable el fet que, mitjançant aquestes disciplines, bàsicament lligades al moviment i a la motricitat humana, es puguin també treballar i cercar objectius que tradicionalment han estat patrimoni d'altres matèries, com les matemàtiques, les ciències de la natura, la física i l'ètica, etcètera.

Però aquells que mantenim una certa relació amb el món de la pedagogia i de l'esport escolar sabem i coneixem les seves possibilitats reals. Això sí, a condició d'aprofitar al màxim les diverses situacions educatives que aquest tipus d'esport proporciona. Només la falta de coneixements i de capacitat pot impedir que l'entrenador o monitor que pretén treballar la resistència aeròbica dels seus alumnes imparteixi de forma simultània coneixements sobre els processos fisiològics que es desencadenen simultàniament i que fan possible la millora d'aquesta qualitat física. Si a aquest fet s'hi afegeix, a més, un tipus de treball en grup que afavoreixi la cooperació i l'ajut recíprocs entre els esportistes escolars, es treballarà també el tercer àmbit, el relacional.

Quantes vegades la falta de cooperació i d'esperit de sacrifici personal han portat al fracàs més d'un equip considerat en principi superior des dels punts de vista tècnic, tàctic i físic. La solució haurà de tenir en compte inevitablement un plantejament pedagògic que tendeixi a cobrir aquest camp, però mai com a pedaç, sinó com una fita permanent i perenne. I això, és obvi, pot constituir perfectament la tasca educativa de l'entrenador o del monitor.

Consideracions finals

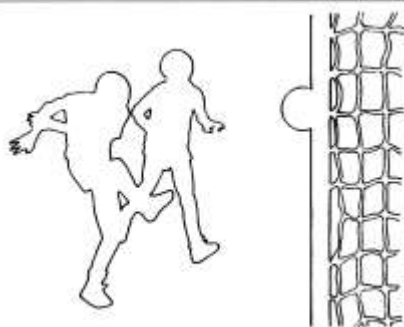
És evident que seguint aquesta línia d'anàlisi podríem arribar molt més

lluny en aquest plantejament, en part filosòfic i en part pedagògic, del que hauria de contemplar un esport escolar profundament formatiu.

La solució suposa trencar barreres i plantejar models que tendeixin a la multivarietat i a la cooperació de totes aquelles persones que exerceixen una interacció sobre l'alumne i l'esportista, i canalitzar les energies que ajudin a assolir els objectius educatius establerts.

Per això cal fer un inventari dels principis pedagògics de l'educació i incorporar-los directament a l'esport escolar.

És impensable proposar un model pedagògic d'esport escolar que no contempli de forma clara la importància dels interessos i les motivacions del nen; que deixi de costat plantejaments didàctics centrats en la individualitat de les capacitats, aptituds i actituds tant intel·lectuals com biològiques i socials; que no aprofiti l'aspecte lúdic de l'activitat esportiva i remarqui la dimensió recreativa tot conjugant-la amb la dimensió agonística; que no faci possible d'alguna manera la flexibilització de la norma i el reglament i doni altres possibilitats com la de repetir determinades situacions del joc, —no hem d'oblidar que estem aprenent—, més adaptades a les condicions i circumstàncies del moment; o que no sigui obert a tothom que hi vulgui participar voluntàriament prescindint de les seves qualitats i capacitats. Aquestes i moltes altres propostes pedagògiques serien certament les que portarien l'individu en formació a esdevenir el dia de demà un home lliure, adaptat a la societat i a la cultura que ha heretat, amb prou capacitat crítica i lluminositat creadora perquè li permeti avançar i facilitar l'evolució esportiva i cultural de la societat en la qual és immers.

EL FUNCIONAMENT AL GOVERN AUTÒNOM

Josep Masriera i Ballescà, cap del Servei d'Activitats Esportives de la Direcció General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya

El trasllat de competències en matèria d'esports a les autonomies va donar a aquestes plena llibertat per dotar l'esport escolar de l'organització i els mitjans que creïssin convenients. El resultat ha estat que cadascuna, depenen del grau d'implantació de les APAs i de la capacitat dels seus Ajuntaments, l'ha dotat d'estructures diferents. El cas de Catalunya, on les competències en qüestions d'Esports i Lleure són exclusives, el Govern de la Generalitat ha muntat a les agrupacions territorials de municipis, comarques, els Consells Comarcals de l'Esport, organismes que són els responsables de canalitzar les subvencions per a l'Esport Escolar i de dur a terme l'organització dels Jocs Esportius Escolars. Aquests Consells Comarcals de l'Esport funcionen sota directrius i el recolzament tècnic i administratiu de la Direcció General de l'Esport.

L'Estatut d'Autonomia a Catalunya atorga a la Generalitat de Catalunya competències exclusives en matèria d'Esport i Lleure. Per a l'aplicació de l'Estatut, es creà el maig de 1980, depenent del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, la Direcció General de l'Esport per tal que a través d'aquesta, s'assumissin les matèries i funcions de la seva competència. El juliol del mateix any es produeix el traspàs de competències de l'Estat a la Generalitat en matèria esportiva.

En el moment de programar la política esportiva de la Direcció General de l'Esport de la Generalitat que desenvolupés les competències assumides, calia tenir present que, com en molts altres aspectes de la nostra vida col·lectiva, ha estat la mateixa ciutadania la que de forma preferent, a través de les activitats de les escoles i els clubs, introduí primer i ha impulsat sempre l'esport al nostre país.

Davant d'aquest fet històric, la Direcció General de l'Esport va considerar

necessari, a l'hora de planificar la seva actuació, tenir molt en compte, potenciant-lo, el nostre model esportiu, que s'estructura a partir de la mateixa societat civil, i al qual donen suport les escoles i els clubs, com a impulsors de base, els Consells Comarcals i les Federacions, com a ens organitzatius i aglutinadors de pràctica esportiva i tot un seguit d'elements humans i materials de reforç, ensenyants, tècnics, instal·lacions i equipaments, així com les mateixes administracions.

La funció de l'esport a l'escola

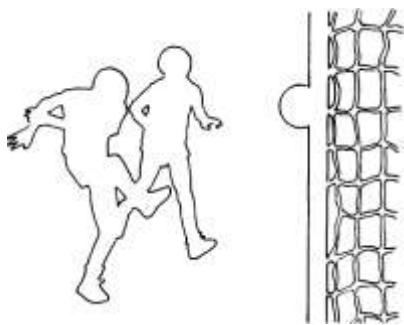
Quan parlem d'esport a l'escola, s'ha d'entendre que ens referim al conjunt d'activitats realitzades en horari extraescolar, mai substitutives de l'educació físico-esportiva en horari escolar (que correspon al currículum acadèmic) sinó com a una conseqüència i aprofundiment d'aquesta, com a una decisió voluntària de pares i fills d'a-

profitament del temps lliure, ja sigui dins del recinte escolar o en altres entitats que desenvolupen activitat en edat escolar.

Aquest conjunt d'activitats han de tenir fonamentalment les següents finalitats:

1. La iniciació dels escolars en la pràctica esportiva.
 2. Fomentar l'ambient esportiu a les escoles mitjançant la pràctica de diversos tipus d'esports, en funció de les possibilitats de cada escola.
 3. Ampliar el camp de les relacions humanes entre nois i noies fora de l'àmbit del seu propi centre, barri, ciutat i comarca.
 4. Servir com a mitjà per la formació esportiva de base.
 5. Elevar progressivament el nivell cívic-esportiu de la nostra joventut.
- Com a conseqüència es pot afirmar que, mitjançant la pràctica esportiva en edat escolar s'aconsegueixen aquests dos importants objectius:

- a) Facilitar l'accés a l'activitat esportiva al màxim nombre de joves.

b) Millorar el nivell esportiu en benefici d'aquells que una vegada superada la primera etapa continuïn la seva pràctica amb un grau de dedicació, perfecció i tecnificació més alt.

Les actuacions desenvolupades per a realitzar aquests objectius i finalitats se centren majoritàriament en l'ensenyament esportiu mitjançant:

a) La creació i desenvolupament d'escoles esportives.

b) L'organització dels Jocs Esportius Escolars de Catalunya.

Estructura organitzativa

Reunint les experiències realitzades per l' Institut de l'Esport Escolar de Barcelona (1975, 79) i l'anomenat Esport Escolar de les comarques de Bar-

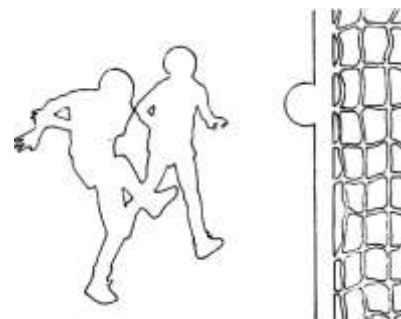
celona (1975, 80) i amb el desig de fomentar la pràctica esportiva arreu de Catalunya, la Direcció General de l'Esport de la Generalitat impulsa la creació dels Consells Comarcals de l'Esport com a entitats privades amb personalitat jurídica pròpia i capacitat d'obrar.

Els Consells Comarcals han anat evolucionant al llarg d'aquests anys en funció de les característiques de cada comarca. En general, la tasca fonamental que duen a terme és la promoció de l'esport escolar i l'organització i execució dels Jocs Esportius Escolars de Catalunya en la seva fase comarcal i la coordinació i accés a les fases territorials i final de Catalunya, d'acord amb les normatives general i tècnica establertes per la Direcció Ge-

neral de l'Esport de la Generalitat de Catalunya.

Els Consells Comarcals es regeixen mitjançant uns Estatuts i el corresponent Reglament de Règim Intern, i es componen d'una Assemblea, formada per escoles, entitats esportives i regidors d'esports dels Ajuntaments i una Junta Executiva escollida democràticament per l'Assemblea.

Els dona suport financer la Direcció General de l'Esport mitjançant una subvenció anual que contempla tant l'aspecte organitzatiu com l'activitat realitzada i les aportacions dels participants mitjançant les APA i les entitats esportives. Cal remarcar també el suport de la majoria d'Ajuntaments i l'assessorament tècnic de les Federacions.

Criteris de distribució de subvencions

Per la quantificació total de la subvenció anual als Consells Comarcals de l'Esport, per desenvolupar els Jocs Esportius Escolars de Catalunya en la Fase Local i Comarcal, es tenen en compte dos conceptes:

— Organització/secretaria: es classifiquen les comarques en sis nivells en funció de la població escolar total comarcal, incrementada per una variable determinada per raó dels serveis de secretaria-tècnica, oficina, infraestructura d'instal·lacions i serveis disponibles, etc.

— Valoració de les activitats: es valora i puntua cadascuna de les activitats/competicions. En esports individuals es contempen les jornades, categories, proves/estils, nombre de participants i un coeficient de dificultat territorial de desplaçaments. En esports d'equip es puntuen els diferents calendaris de competició contemplant el nombre d'equips, jornades, coeficient per esports i coeficient territorial de desplaçaments.

La puntuació global del total de comarques i la disponibilitat pressupostària determina el valor/pesseta, amb la qual es confecciona la proposta i quantia en pessetes a la Ponència Tècnica de valoració de les subvencions.

A aquestes subvencions, cal afegir-hi, el cost d'afiliació gratuïta de tots els participants als Jocs, a la «Mutualidad General Deportiva» que importa la quantitat de 25 milions de pessetes, i també els costos d'organització de les fases territorials i final de Catalunya, així com les despeses de trasllat i allotjament dels que en són participants, que sumen la quantitat de pessetes 38 milions.

L'ensenyament esportiu

Un lligam fonamental entre l'Escola i el Club, per tal de realitzar una pràctica esportiva continuada i millorar el nivell tècnic, són les *escoles de promoció*, que generen un ensenyament esportiu en diferents fases condicionades bàsicament per l'edat dels participants.

Escola de Promoció Preesportiva (8-9 anys)

Escola de Promoció Polisportiva (10-11 anys)

Escola de Promoció Esportiva (12-13 anys)

En el període 1981-87, la Direcció General de l'Esport ha subvencionat més de 2.500 escoles/any d'aquest tipus amb una participació de 270.000 nens/es/any i promogudes per Patronats Municipals, Consells Comarcals, Ajuntaments, Col·legis, APAS, Clubs i Associacions Esportives.

El «Consejo Superior de Deportes» el 1979 va elaborar un pla de tecnificació i creà a Martorell, Sabadell, Granollers i Barcelona els CITD «Centro de Iniciación Técnica Deportiva» recollits en la transferència.

Aquests CITDs mantenen la seva estructura fins a juny de 1985, moment en què la Direcció General de l'Esport elabora el pla de tecnificació a Catalunya, que neix de la necessitat de donar resposta a tota la promoció realitzada de 1981 a 1985. L'esforç de promoció obligava a realitzar una conducció idònia cap al perfeccionament tècnic de les diferents modalitats esportives i estructurar una connexió entre la iniciació/promoció i la millora tècnica de l'especialitat. Els escolars voluntaris, per rebre aquesta ensenyança qualificada, han de superar uns nivells físics mínims i un qüestionari anamnesi. L'esquema selectiu de futurs valors lliga íntima-

ment amb els centres de medicina esportiva que estableixen un quadre de percentils que donen resposta a les proves de la Bateria Eurofit i que es començà a aplicar l'any 1986.

La competició esportiva escolar

Les activitats competitives dins de l'àmbit escolar se centren preferentment en els *Jocs Esportius Escolars de Catalunya*, els quals convocats anualment per la Direcció General de l'Esport, amb l'assessorament tècnic de les Federacions Catalanes Esportives, estan coordinats per les Representacions Territorials de la Direcció General de l'Esport i organitzats i executats pels Consells Comarcals de l'Esport dins l'àmbit territorial de la seva competència. És sense cap dubte, l'organització més important que porten a terme els Consells Comarcals. La normativa dels Jocs ha sofert al llarg del temps diferents evolucions comprènent diferents esports i modalitats així com diferents limitacions i condicions de participació. Des de la temporada 1980-1981, primera convocatòria pròpia de la Direcció General de l'Esport, en la qual van participar 50.000 escolars, fins a la temporada 86-87 en què han participat 241.000 escolars, distribuïts entre totes les comarques de Catalunya.

Perspectives per al futur

En els propers anys, cal, partint de la planificació actual, ampliar, perfeccionar i impulsar els programes establerts, per tal de posar l'esport a l'abast de tots els nois/es en edat escolar que desitgin practicar-lo, procurant donar-los la formació i els mitjans necessaris per obtenir una millora física i tècnica important que, a més, permeti als qui ho desitgin i tinguin

condicions, arribar fins al més alt ni- vell. En aquest sentit i pel curs 1987-88, la Direcció General de l'Esport ha programat diverses accions que exposo a continuació.

Programa de Promoció Esportiva Bàsica

Un aspecte fonamental de la nostra tasca envers l'esport en edat escolar, s'adreça cap a la formació del cos i l'ensenyament esportiu dels nois/es de les escoles.

Per tal d'ampliar i millorar la nostra programació en aquest camp, la Direcció General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya ha arribat a un acord de col·laboració amb el CONI (Comité Olímpic Nacional Italià) per aplicar a Catalunya el programa de formació esportiva bàsica «Cos, Moviment, Rendiment», del qual a continuació especifico les principals característiques.

A qui va destinat el programa

«Cos, Moviment, Rendiment» és un programa d'educació motora i d'iniciació a l'esport destinat a la qualificació i a la posada al dia dels tècnics que duen a terme activitats de formació esportiva amb nois/es compresos entre els 6 i 14 anys.

El programa es proposa com a finalitat general la formació de tècnics esportius capaços de motivar, educar i iniciar els joves a l'esport.

L'estructura del programa

«Cos, Moviment, Rendiment» es divideix en dues grans seccions: «Part general» i «Iniciació a l'esport». La primera constitueix una veritable i adient introducció a l'educació motora i esportiva per a la totalitat del període d'edat entre els 6 i 14 anys; la segona analitza particularment els criteris fonamentals per a una eficaç iniciació a l'esport dels joves entre els

11 i els 14 anys. Els materials de les dues sessions estan organitzats en unitats didàctiques que permeten al tècnic esportiu de programar el seu treball formatiu en funció dels objectius específics de l'edat i disciplines esportives.

Els continguts del programa

En el programa, hi trobem una síntesi correcta de les disciplines de tres àrees molt importants: (a) l'apropament psico-pedagògic referent al procés educatiu en relació al desenvolupament psico-físic dels esportistes; (b) els elements de la biologia de l'esport relatius al funcionament i al desenvolupament dels diversos sistemes i aparells dels òrgans fisiològics; (c) la teoria de l'entrenament, tot comprènent les activitats tant per consolidar les capacitats coordinatives com per potenciar les capacitats condicionals dels joves.

Programa Jocs Esportius Escolars de Catalunya

Atesa la conveniència d'organitzar els Jocs Esportius Escolars de Catalunya dins d'una dinàmica i context que afavoreixi la interrelació social, fomenti la continuïtat de pràctica esportiva i aconsegueixi la coordinació global de l'esport de competició.

Amb la finalitat també de sumar esforços i coordinar l'activitat que duen a terme les escoles, els clubs, el consells comarcals i les federacions catalanes, veritables impulsors bàsics de l'esport català, la Direcció General de l'Esport ha establert una normativa general per al curs 1987-88, que contempla com a qüestions més rellevants:

- a) La signatura d'acords entre Consells Comarcals i Federacions Catalanes, per a l'organització dels Jocs Esportius.
- b) La incorporació de les competicions esportives en edat escolar de les

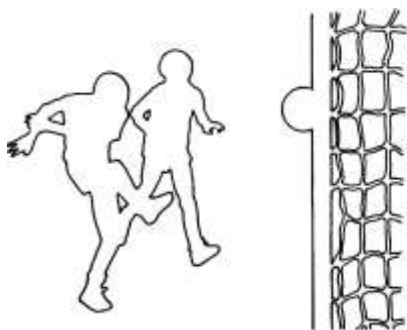
Federacions als Jocs Esportius Escolars de Catalunya, unificant-les amb els Consells Comarcals a través de la modalitat oberta.

Consideracions finals

L'inici d'aquest curs del programa de formació esportiva bàsica (Cos, Moviment, Rendiment), l'increment de les estades esportives, com a eina de tecnificació intensiva dels joves, la unificació en una sola competició, a través dels Jocs Esportius Escolars de Catalunya de les activitats dels Consells Comarcals i les Federacions Catalanes, són una mostra palpable de l'interès i del treball de la Direcció General de l'Esport de la Generalitat a ampliar i millorar l'oferta esportiva als nois/es en edat escolar.

El treball de promoció dels darrers anys ha estat important. Les col·laboracions de les escoles, els clubs, els municipis, els Consells Comarcals i les Federacions Catalanes han fet possible iniciar un conjunt de programes d'ensenyament esportiu i de competició en edat escolar, que fan que avui l'esport català tingui, en aquest camp, una dinàmica imparable.

En el futur cal millorar, ampliar i consolidar el que s'ha fet fins ara per a l'esport en edat escolar i completar-lo amb el desenvolupament del Pla de Tecnificació, ja iniciat, i posar en funcionament el Centre d'Alt Rendiment, com a cúpula dinamitzadora de l'esport català en tota la seva dimensió. Catalunya té en els propers anys, en l'àmbit esportiu, dos grans reptes que es complementen: els Jocs Olímpics del 1992, de gran transcendència en tots els àmbits de la vida ciutadana, i procurar una bona formació físico-esportiva per a tots els joves en edat escolar; el primer per si mateix no seria positiu, si no aconseguíssim que el segon fos una realitat arrelada.

LA PROMOCIÓ EN EL MUNICIPI

Enric Truñó, regidor de Joventut i Esports de l'Ajuntament de Barcelona.

La pressió que pares d'alumnes, escoles i associacions esportives, exerceixen damunt els municipis, ha estat molt forta des de l'adveniment de la democràcia. Això ha fet, que una part molt important dels recursos que aquests destinen a la promoció d'activitats esportives entre els ciutadans s'hagin destinat a la promoció de l'esport escolar.

Un exemple d'aquesta promoció és la realitzada per l'Ajuntament de Barcelona, ciutat fortament sensibilitzada davant la perspectiva de la celebració dels Jocs Olímpics del 92, dins de la seva campanya *A l'escola, més esport que mai*. Aquesta dedicació a la promoció de l'esport escolar dels municipis ha provocat, en alguns casos, conflictes amb d'altres administracions, cosa que ha fet pensar entre molts responsables en la necessitat d'establir uns plans més generals de promoció i de coordinació d'esforços, que fessin més efectives les accions realitzades des de les diverses instàncies públiques i/o privades. Una mostra d'iniciativa en aquest sentit és l'anomenat *Pacte per a la Generació del 92*, promogut per el consistori d'aquesta mateixa ciutat.

La idea de dissenyar i posar en marxa la campanya municipal «A l'escola, més esport que mai», duta a terme durant l'últim trimestre del curs 1985/86 i tot el curs 1986/87 a través de les àrees de Joventut i Esports i d'Ensenyament de l'Ajuntament de Barcelona amb la col·laboració d'altres institucions públiques, entitats esportives i ciutadanes i firmes patrocinadores, va néixer molt lluny d'aquí.

El naixement es va produir a la ciutat californiana de Los Angeles, en plena celebració dels Jocs Olímpics d'Estiu de 1984. A Los Angeles, els membres de la delegació de la candidatura olímpica de Barcelona'92 vàrem comprovar en directe la tremenda incidència social d'uns Jocs Olímpics i la seva excepcional força dinamitzadora. De la mateixa manera, immediatament vam prendre consciència que no podíem caure en la contradicció

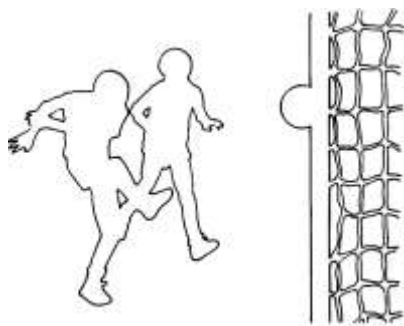
d'adreçar tots els esforços municipals cap a la promoció de la candidatura olímpica i oblidar, al mateix temps, les serioses mancances del nostre esport de base, especialment pel que feia a l'estat de l'esport escolar. Així és com va veure la primera llum la campanya «A l'escola, més esport que mai». En tornar de Los Angeles, un equip de tècnics municipals va començar a treballar en el projecte. Van ser consultats especialistes d'altres institucions i entitats, i se cercà informació sobre desenvolupament de programes esportius escolars a diferents països europeus, especialment a França i Itàlia. Per exemple, la idea d'establir cursos de reciclatge en educació físico-esportiva per a professors d'EGB, que ha estat un dels eixos fonamentals de la campanya, va ser producte de l'adaptació i l'ampliació d'un programa prèviament establert pel Ministeri d'Educació i Ciència en

el territori de l'Estat sobre el qual té competències.

El mes de febrer de 1986, la campanya ja era a punt, i al començament del tercer trimestre del curs acadèmic 1985/86 va començar a aplicar-se a les escoles d'EGB de la ciutat de Barcelona.

Generar dinàmiques, promoure l'esport

No cal dir que «A l'escola, més esport que mai» ha estat una de les principals actuacions municipals en matèria de promoció esportiva. S'hi ha esmerçat una gran quantitat d'esforços i de recursos, i després de fer un balanç global podem afirmar que els dos objectius generals de la campanya (augmentar la qualitat i la quantitat de les activitats físico-esportives a les escoles i fomentar els valors de l'olimpisme en el medi escolar) han estat satisfactòriament assolits.

A més, s'ha generat una dinàmica i s'han desvetllat unes inquietuds envers la importància de l'esport escolar que abans no existien en la mateixa mesura que ara. Tampoc no es partia de zero en el terreny de les inquietuds, ja que un dels factors que ha ajudat en gran part a l'èxit de la campanya ha estat, molt probablement, el fet d'haver sintonitzat amb una necessitat real, amb una demanda social existent implícitament o explícitament. D'altra banda, en els moments anteriors i posteriors a la nominació olímpica de Barcelona s'havien generat a la ciutat unes condicions i un estat d'ànim propicis per a endegar un pla d'actuació d'aquest tipus. Entre d'altres resultats concrets i tan-

gibles derivats de l'execució de la campanya «A l'escola, més esport que mai», hom pot citar la realització de la primera fase del reciclatge d'un total de 158 mestres d'EGB en matèria d'educació física i esport, o l'establiment d'un conveni entre l'Ajuntament, la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya per a invertir conjuntament 105 milions de pessetes durant l'any en curs en la millora de l'estat actual de les instal·lacions esportives escolars ja existents a Barcelona. La voluntat de l'equip de govern de l'Ajuntament de Barcelona és que aquest conveni es prorrogui anualment fins a haver invertit en aquest concepte un total de 500 milions de pessetes, xifra que sembla adequada perquè les instal·lacions es-

portives de totes les escoles públiques de la ciutat assoleixin un nivell digne i equiparable al dels nostres països veïns.

Altres actuacions programades per la campanya, com la celebració dels «Dimecres Olímpics» a les escoles (65.000 escolars hi han participat), els itineraris culturals esportius per l'àrea olímpica de Montjuïc (19.000 participants), els cursos de tecnificació per a tècnics i monitors (350 participants) o la dotació de material esportiu a les escoles (19 milions de pessetes), entre d'altres, han donat resultats força positius, tot arribant, en alguns casos, a superar els objectius inicialment proposats.

Tanmateix, algunes de les línies de treball previstes no han respost total-

ment a les nostres expectatives; en alguns casos perquè l'enfoc inicial no era del tot correcte, en d'altres, perquè determinats sectors del món de l'esport i del món de l'ensenyament no han estat prou sensibles als objectius i a la metodologia de treball proposats per la campanya.

El balanç, tant detallat com global, d'«A l'escola, més esport que mai» ens ofereix, doncs, un resultat neta-ment positiu, tot interpretant la campanya com un instrument que ha desvetllat i ha posat en marxa un bon grapat d'iniciatives adreçades a dignificar el paper de l'educació física i de l'esport dins del sistema educatiu d'aquest país.

Ara bé, aquest balanç global no ha de portar a ningú al fals raonament que l'esport escolar, a la nostra ciutat, al nostre país, ja ha assolit un nivell equiparable al que existeix a la majoria dels països del nostre entorn europeu. És a dir, avui l'educació física i l'esport encara no gaudeixen de la mateixa categoria ni de la mateixa consideració educativa que la resta de les matèries escolars, com ara les matemàtiques o la història, per citar-ne només dues.

aquest és el veritable repte: fer que l'educació físico-esportiva deixi de ser considerada com a matèria de segona categoria dintre dels programes educatius a les nostres escoles. Un repte que, un cop assolit plenament, ha de comportar un canvi molt important, tot atorgant a l'educació física i a l'esport carta de naturalesa en el món de l'ensenyament i, en conseqüència, en tots els àmbits de la nostra societat.

La campanya «A l'escola, més esport que mai» ha aprofitat el factor dinamitzador de la designació de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics de 1992, així como l'evident existència

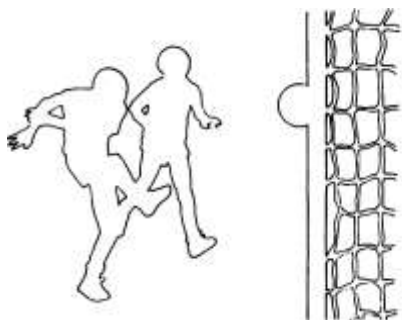
d'una necessitat social en aquest sentit. La campanya ha donat el primer pas, ha fet d'element catalitzador en la presa de consciència per part de mestres, pares, institucions públiques, clubs, federacions i entitats esportives. Però encara no s'ha produït el canvi en profunditat al qual abans ens referíem.

Per a poder-lo fer, cal que tant l'administració pública com tot el teixit social, molt especialment els agents esportius i educatius, ofereixin una resposta sòlida, efectiva i permanent a la creixent demanda social en aquest sentit; una demanda social bona part de la qual ha esta animada per la mateixa campanya.

«A l'escola, més esport que mai», deia, ha estat un primer pas, un pas decidit, important i, a hores d'ara, ben consolidat, però ara cal redoblar esforços per seguir endavant, tot no perdent de vista l'objectiu final: introduir l'educació física i l'esport a les escoles dins l'horari lectiu i en condicions d'absoluta igualtat respecte a la resta de les disciplines escolars. Cal no oblidar, d'altra banda, que, en la perspectiva olímpica, en matèria d'esport escolar estem gairebé obligats a cremar en cinc o sis anys les etapes que altres països del nostre entorn han realitzat en quinze, vint o trenta anys. El factor olímpic juga al nostre favor en tant que element dinamitzador d'iniciatives, però, a més a més, és del tot necessari que hi hagi la voluntat decidida de tot el teixit social d'implicar-s'hi. És a dir, per a poder assolir els objectius finals marcats per la campanya «A l'escola, més esport que mai» en l'horitzó del 92 és imprescindible no només la coincidència en el discurs de tots els agents —esportius, educatius, socials— afectats, sinó també la seva implicació coordinada i sense reserves.

En aquest sentit, es fa evident la necessitat d'establir un pacte ciutadà per a fomentar el desenvolupament de la totalitat de les disciplines esportives entre la població en edat escolar. Aquest pacte, que podria ser batejat amb el lema de «Pacte per a la Generació del 92» i que constituiria un dels fruits directes de l'impuls donat per la nominació olímpica de Barcelona a la base esportiva de la ciutat, hauria de concretar-se en una sèrie d'acords de cooperació i de coordinació entre les diferents federacions, clubs, el Consell de l'Esport Escolar, les Escoles d'Iniciació Esportiva, l'Associació Catalana d'Esport per a Tot-hom i d'altres organismes ciutadans de promoció esportiva, així com les autoritats escolars i esportives de les diferents administracions públiques. Els acords derivats d'aquest «Pacte per la Generació del 92» haurien de cercar, tot respectant el legítim marc competencial propi de cadascun dels agents involucrats, la integració funcional d'aquestes organitzacions i l'equilibri entre les seves respectives inversions de recursos econòmics, tècnics i humans, així com els instruments i els canals de col·laboració necessaris per enfrontar amb garanties d'èxit el repte plantejat.

Es tracta, doncs, amb aquesta fórmula del «Pacte per la Generació del 92», amb altres fórmules que inevitablement ha de generar el mateix teixit social d'aquesta ciutat i amb l'actuació decidida i permanent de les institucions, de no permetre que el camí que ha netejat la campanya «A l'escola, més esport que mai» torni a obstruir-se. Pel contrari, s'ha de continuar avançant en la mateixa direcció i imprimint-hi cada cop més velocitat. Al cap i a la fi, el 92 ja és aquí.

ELS ESCOLARS A L'ESPORT EN PESSETES

Joan Durà i Riera, president del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona

La diversitat d'ens que posen els seus recursos a disposició de l'esport escolar —escoles, clubs, ajuntaments—, les diferents fons de finançament —governos autònoms, ajuntaments, espònsors—, i, fins, i tot, la participació individual, dels pares fonamentalment, fan molt difícil d'avaluar el cost de les activitats esportives extraescolars.

De tota manera, a ningú no se li escapa la gran importància que els diners han de tenir en determinar la menor o major pràctica de l'esport entre els escolars, i el que això significa quant a foment de les desigualtats socials, i a la pèrdua de potencial esportiu d'un país.

Pot ser tan exacte afirmar que, a Catalunya, molts escolars fan esport, com dir que l'esport arriba a un nombre insuficient d'escolars. Segons en quines circumstàncies es digui i segons què es vulgui dir, o segons l'audiència, hom se servirà d'una o d'una altra d'aquestes afirmacions. A més, convindria matisar què s'entén per esport i què vol dir fer esport. Sembla, no obstant, fora de dubte que, en el decurs dels deu darrers anys, la pràctica esportiva a nivells escolars o de base ha augmentat extraordinàriament. Les xifres oficials parlen d'uns dos-cents mil participants. Les reals, segons com es miri, no se n'allunyen gaire. Aquest esclat esportiu de base ha estat possible gràcies a la convergència dels esforços de les institucions i de les entitats. Si sobre la Direcció General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya recau la màxima responsabilitat —que ha exercit amb prou eficàcia—, no val oblidar les valuoses aportacions dels ajuntaments. La voluntat de treball il·lusionat d'escoles, d'associacions de

pares i la col·laboració d'entitats esportives, federacions i clubs ha arribat i portat a l'èxit —sempre relatiu, és clar— una política de promoció esportiva.

El grau qualitatiu que assoleixen, en la pràctica, aquestes activitats és una altra qüestió, encara que sembla justificable que es produeixin disfuncionalitats i desequilibris després d'un important creixement en tant curt espai de temps. La insuficiència d'instal·lacions i de tècnics en són algunes de les causes. Segurament, però, la causa principal és la manca d'una didàctica especialitzada de l'esport, manca aquesta afegida a la mediocritat dels objectius proposats per a l'esport escolar. Ben cert que l'esport pot abastar amplis camps —físics, psíquics, de formació del caràcter i de la personalitat, etc., a part dels pròpiament esportius— quan es dirigeix a nois i noies en edat escolar. Sense risc d'error, es pot afirmar que la gairebé absoluta manca de col·laboració per part del personal docent de les escoles és la principal causa del camí unidi-

reccional que ha pres l'esport escola, que sempre ha estat en mans de persones més o menys o gens qualificades, que pertanyien al món de l'esport. Tot això s'agreuja quan a la major part de les escoles l'educació física és solament un desig.

Una altra conseqüència del ràpid i improvisat creixement és la no continuïtat de la pràctica esportiva quan els escolars acaben l'etapa d'EGB. Els que han sobresortit en l'esport troben acolliment en clubs, però els esportistes menys hàbils o menys dotats o amb menys sort veuen barrat el pas, i una gran majoria d'ells abandonen l'esport. A Barcelona-ciutat, cada curs s'allunyen de l'esport uns sis mil esportistes «cadets». Hi ha molt pocs instituts de BUP i de FP que tinguin organitzada alguna altra activitat esportiva que no sigui fer, de tant en tant, un partidet de futbol-sala... I d'allò que en diuen esport universitari, més val no parlar-ne.

L'intromissió de l'economia

Fer esport consisteix a fer pràctica

continuada, amb més o menys intensitat, d'exercicis físics normalitzats. Aquesta mitja definició, excessivament sintetitzada, de la pràctica esportiva i de l'esport segurament que pot ser acceptada per una majoria. Però per completar-la, cal fixar uns objectius a aquesta pràctica. I quan es conceben aquests objectius és quan comencen les divergències d'opinió: esport com activitat lúdica, com a eina de formació humana, com a instrument salutífer, com a mitjà per competir, com a forma d'alienació i dominació de l'individu, etcètera. Encara hi ha aquells que confien a l'esport «l'honor de la pàtria» i aquells

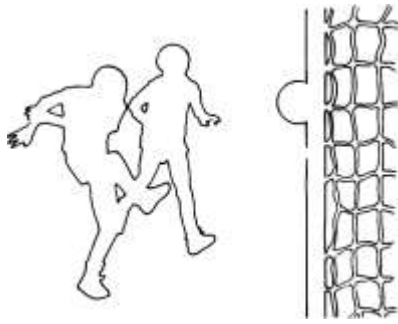
que hi veuen, simplement, un camp abonat per fer-hi política.

Quan ens adonem d'aquest amplíssim ventall de possibles objectius, de seguida intuïm que un dels elements decisoris és l'econòmic. Segons qui i com s'usi aquest element es fa possible dirigir l'esport, i la seva pràctica, cap a una direcció o cap a una altra. En un sistema democràtic això és lícit, coincideixi o no amb els propis criteris de cadascú, però cal tenir present que lícit no és pas sinònim d'encert, o d'eficàcia o de raó.

És tan important l'aspecte econòmic, que s'han anat creant costosíssims organismes fonamentalment adminis-

tratius, encara que han adaptat altres qualificatius polítics, tècnics, organitzatius, etcètera (exemples: COI, COOB, DGE, CSD, federacions espanyoles, catalanes, territorials; regidories municipals, consells comarcals, CEEB, EIE, gabinets mèdics, d'estudis de recerca, centres d'alt rendiment, de més o menys alta tecnificació, clubs, associacions, agrupacions, etc. etc.) Tots es mouen l'empара de lleis, de decrets, d'ordres, de normes, i de reglaments.

Es parla molt d'aquests organismes, alguns d'utilitat manifesta, i dels seus directius, però molt poc dels verda-ders protagonistes de l'esport, que són

els esportistes. Només se'n parla quan accedeixen a l'esport d'elit sobre tot si aquest és dels «espectaculars». Generalment, importa més el farciment que el gall.

Al finançament d'aquests organismes s'hi dedica una bona part del «pastís» econòmic destinat a l'esport.

Els conceptes a pagar

L'esport escolar tampoc pot escapar-se de la influència del diner. És lògic, ja que es troba immers en una societat en la qual el diner és un factor decisiu i, fins i tot, decisor. No assoleix les xifres tan elevades com les destinades a altres nivells esportius, però, tot i així, el seu cost no és gens desdenyable, encara que cal dir que no és uniforme per a tots els esports ni tampoc igual per a tots els practicants. En aquest aspecte, la pràctica esportiva pot accentuar les desigualtats.

No es disposa de xifres concretes ni absolutament fiables del cost de l'esport escolar. El que sí que és cert és que a Catalunya les administracions públiques —la Generalitat i els ajuntaments— hi esmercen considerables quantitats. Però també és cert que els esportistes, o les seves famílies, hi aporten quantitats realment importants. Tot sumat, proporciona xifres sorprenents.

El Consell de l'Esport Escolar de Barcelona, entitat que agrupa unes 400 escoles i prop de 40.000 escolars i que organitza competicions de 18 diferents esports, al llarg de 20 jornades, el curs 85-86 va fer un petit estudi en relació amb la incidència dels aspectes econòmics en l'esport escolar. Els seus resultats són els que s'ofereixen aquí.

Les instal·lacions i el seu manteniment

Sortosament, l'esport escolar es practica, majoritàriament, als patis de les escoles, excepte en alguna disciplina que, necessàriament, comporta llogar instal·lacions, gairebé sempre municipals, encara que assignades a alguna entitat esportiva: atletisme, natació, futbol.

Al moment de celebrar la competició, alguns esports també necessiten instal·lacions amb més capacitat i millor equipades que les escolars, i, per tant, també s'ha de raure a instal·lacions llogades: gimnàstica rítmica i esportiva, taek-won-do, judo, tennis-taula, escacs.

En algun esport la manca d'instal·lacions és tan gran que, quan es vol impulsar-lo, és imprescindible comptar amb l'única pista que existeix a Barcelona. Exemple: el baseball o l'hoquei.

Cal dir que els preus dels lloguers no són excessivament alts: un partit de futbol, 1.250 pessetes; la piscina Sant Jordi, ara tancada, 3.000 pessetes per sessió; la piscina de les Llars Mundet (Diputació de Barcelona) 3.600, pessetes; el Gimnàs Municipal de Montjuïc 1.100 pessetes.

Si les instal·lacions són alienes a l'escola, amb el pagament del lloguer trobem el cost aparent. Però si són pròpies del centre tenen costos molt difícils de fixar: si es tracta d'escoles públiques semblen gratuïtes, encara que, evidentment, no ho són. Si són privades ¿quin cost tenen? ¿Quants anys fa que es construïren?

n'ha estat el temps d'amortització? ¿Què s'ha d'amortitzar amb diners de l'esport, quan es tracta del pati d'escola?

El manteniment és un paràmetre més fàcilment mesurable: llum, aigua, gas,

reparacions, marcatge de les pistes, vestidors, etcètera.

Els entrenadors i els monitors

Aquest concepte de la despesa no és el que capfica més els responsables de l'esport de cada escola, i és un signe ben significatiu. Se cerca un bon tècnic però se li regategen els emoluments. I com que allò de les tres b (bo, bonic i barat) ja ha passat a la història, ens trobem —no sempre, però amb freqüència— amb ex-jugadors professionals d'un determinat esport que ensenyen allò que ells, amb anys de pràctica, han après. Ensenyen a practicar un esport, però lògicament no hi introdueixen cap altre component. Gairebé sempre, l'objectiu és preparar-se per guanyar un partit. També és corrent trobar pares d'alumnes, de bona voluntat i amb gran entusiasme, que coneixen un esport recordant anys de joventut, transmeten aquests coneixements als esportistes del seu equip.

Són excepció algunes escoles amb un tècnic ben capacitat, llicenciat de l'INEF, qui rep la responsabilitat de l'esport. Aquest compta amb la col·laboració de monitors més o menys qualificats, però sota la seva direcció.

Els costos, com es pot comprendre, són diferents. Des del cost zero, quan es tracta d'un pare d'alumne voluntariós, a tot un pressupost, quan hi ha un llicenciat i tot un equip tècnic. Una situació molt freqüent és que una escola tingui un professor d'educació física però que aquest no s'ocupi de l'esport. L'esport no és considerat una activitat docent. L'educació física ho és per llei, però no en la pràctica ¿Quants claustres de professors accepten en les reunions d'ava-

luació o de programació el professor d'educació física?

Els àrbitres i els jutges

En els comptes de l'esport escolar aquest concepte segurament que es podria reduir considerablement si s'acceptés que, sobretot en les categories inferiors, (benjamins i alevins), arbitressin els mateixos entrenadors o delegats d'equip, o companys més grans (cadets o juvenils). Però encara que això pugui semblar raonable, els responsables dels equips exigeixen àrbitres i, si pot ser, amb el corresponent uniforme i ben veterans. Amb això el mimetisme de l'esport espectral s'arrodona... i s'encareix.

Els preus dels arbitratges (curs 87-88), per posar-ne solament algun exemple, són en pessetes els que es mostren a la taula 1.

Cal dir que, per a Benjamins, encara que hi ha competició, no s'organitzen finals ni campionats, malgrat el parer contrari d'algunes persones.

El material esportiu

Amb la moda que certes federacions i certs fabricants de material (bàsicament de pilotes) han creat i amb l'acceptació d'aquestes modes per part de molts responsables de l'esport, el preu del material esportiu està arribant a constituir un apartat honerós en els pressupostos de moltes escoles. Heus aquí alguns exemples:

Pilotes bàsquet masculí	3.000 ptes.
bàsquet femení	2.800 ptes.
Volei	2500-6.000 ptes.
«Badem»	
bàsquet femení	3.000-9.000 ptes.
mini-bàsquet	2.900 ptes.
volei	2900-5.800 ptes.
futbol	3500-4.000 ptes.

A més, hi ha les xarxes de les porteries, les cistelles, els taulers, les porteries, els aparells de gimnàstica, tatamis, etc. Alguns d'aquests tenen una vida més llarga, però els altres la tenen molt efímera.

Els equipaments individuals

Aquí, la publicitat, l'esperit d'imitació, la condició de ciutadans consumistes juguen un important paper. Les grans marques, amb la presència d'esportistes mundialment coneguts, inciten a usar objectes i roba d'alt preu (i, suposem, d'alta qualitat). No tothom està en disposició de participar en aquesta cursa consumista, i va adaptant-se a altres equipaments més econòmics.

Els desplaçaments

A Barcelona, el desplaçament d'un equip, des de la seva escola a una altra, usant el transport públic, pot costar entre 750 ptes. i 1.500 a cada sortida, si és dins de la ciutat. I cada equip n'ha de fer cada curs deu com a mínim.

A les comarques usen els autocars per

cost, de totes formes, és semblant. 1 força elevat.

Succeeix, sovint, que els pares d'alguns esportistes carreguen el seu cotxe de companys dels seus fills, amb els seus estris, per anar d'un lloc a l'altre. Sembla gratuït. Però té un cost... per qui paga, és clar.

L'organització

Aquest és un altre capítol important del cost de l'esport escolar. És l'organisme o l'entitat que promou, organitza i controla el desenvolupament de l'esport en aquesta fase escolar o de base. Poden ser els Consells Comarcals (a Barcelona, el CEEB), les federacions esportives o altres entitats (OAR, CADECA, etc.). La burocràcia té un cost de personal, d'impresos, d'ordinadors, de material d'oficina, de lloguers de locals, de llum, etc. També compten els trofeus o, si és el cas, alguna revista. A Barcelona, el CEEB (i segurament que a molts d'altres llocs, altres entitats) compta amb la col·laboració de més d'un centenar de persones (algú mestre, ex-entrenadors, ex-àrbitres o jutges, o pares d'alumnes) que treballen gratuïtament per tal d'organitzar cadascun dels esports: formen els comitès organitzadors i de competició de cada esport. Treballen en aquesta activitat entre 4 i 16 hores setmanals segons sigui l'esport.

Les institucions

Encara hi ha altres despeses que no figuren en aquest petit estudi: les quantitats que les institucions destinen a altres aspectes de la promoció esportiva. La Direcció General de l'Esport de la Generalitat, els ajuntaments i, de vegades, les diputacions, esmercen quantitats realment importants.

Taula 1. Preus dels arbitratges.

	Benjamins	Alevins	Infantils	Cadets	Juvenils
Futbol	975	975	975	1.175	1.175
Bàsquet	775	775	900	1.150	1.275
Handbol	583	756	891	1.107	1.868
Volei		650	900	1.115	
Hoquei patins	575	675	750	1.075	1.500

El cost de l'esport escolar

Si es vol conèixer amb una certa aproximació el cost de l'esport escolar, cal tenir present que no tots els esports tenen el mateix cost. Les variants a tenir en compte són: nombre de jornades de competició, instal·lacions (pati del o pistes externes), esport (equipaments: patins, etc. o taulers d'escacs, etc.), si l'entitat organitzadora és municipal (directament o a través d'un patronat municipal) o privada (amb un cost molt inferior quan ho es), desplaçaments, intervenció d'algun club que aporti tècnics, esports individuals o d'equip (arbitratges, etc.).

En qualsevol cas, pot acceptar-se com aproximadament vàlid, els càlculs exposats a la *taula 2*.

Mitjançant una senzilla operació, sabem que els 40.000 esportistes escolars que pertanyen al CEEB, vénen a gastar-se uns mil cent-vint milions de pessetes cada curs. Això sense haver comptabilitzat el lloguer (o les amortitzacions) de les pistes de joc.

Si és té present que a Barcelona encara hi ha uns 10.000 esportistes en edat escolar adscrits a un club o associació, aquesta xifra es converteix

Taula 2. Cost en pessetes per esportista i curs

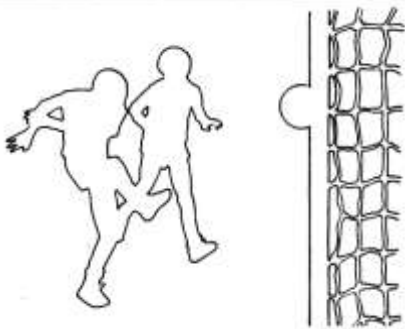
Organització	500
Assegurances (a càrrec DGE)	100
Equipament individual	6 000
Arbitratges	1 000
Entrenador	10 000
Manteniment pistes	7 000
Material esportiu	2 000
Desplaçaments	1 000
Altres	400
Total	28 000

en uns mil cinc-cents milions.

La Direcció General de l'Esport contribueix amb 25 milions i l'ajuntament amb 5 al cost total de l'activitat organitzada pel CEEB (2,6 %). Algunes entitats d'estalvi o mercantils aporten uns 2 milions més (0,18 %). La resta corre a càrrec, directament o indirecta, dels mateixos esportistes. A més de tot això, com abans dèiem les institucions esmercen altres importants quantitats de diners (instal·lacions, trobades d'estiu, programes de promoció, de perfeccionament, etc.).

Si suméssim tots aquestes quantitats de diners i les dividíssim pel nombre d'habitants de Barcelona, veuríem que cada habitant ha d'aportar unes

mil ptes. perquè un vint per cent dels seus ciutadans més joves facin esport. Ara, només cal saber si és útil o no aquesta considerable despesa. O si és proporcionada els resultats que se n'obtenen. Des del punt de vista estrictament de salut dels escolars, és certament útil. Des de l'aspecte formatiu, la utilitat és discutible, segons que és concebut l'esport escolar avui. En l'aspecte esportiu, si hi hagués una millor coordinació, si no suressin tants afanys de protagonisme, si s'establís el criteri que és més important per a un poble que el seu nivell general esportiu sigui alt que no pas que obtingui quatre medalles olímpiques, l'aprofitament d'aquests diners podria ser òptim.

MODELS D'ESTRUCTURA ORGANITZATIVA

Apunts per a un debat

Josep Rovira i Riera, responsable d'informació esportiva de l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, membre de l'ACET

L'esport escolar es belluga entorn a una sèrie d'interrogants. El caràcter educatiu d'aquesta pràctica ningú no el discuteix, però, mentre que molts es pregunten quina és la manera adient de dur a terme aquest pressupòsit, molts pocs són els que ho debaten de manera aprofundida. Les deficiències en l'estructura organitzativa que lligada en això se atribueixen, malgrat ser assenyalada en alguns cercles, tampoc no acaba de ser aclarida.

Sembla que el debat fonamental, i els enfrontaments, petits o gran grans, que hi ha en l'esport escolar es redueixin a temes puntuals: sistemes de finançament, nivells de competició, etc., deixant-se al marge les qüestions de fons.

Tot i això, de quines instàncies superiors hauria de dependre l'esport escolar, quin seria el grau adient d'autonomia que hauria de tenir, i quins són els mitjans més adequats, sembla decisiu de cara a afrontar l'esport escolar amb un projecte no exclusivament centrat en el nombre d'encontres disputats, el nombre de participants i el nombre de medalles conquerides.

Més enllà de les definicions sobre què és l'esport escolar, les quals de vegades amaguen sota una mateixa denominació genèrica diferents punts de vista que poden arribar a ser contradictoris, hi ha una important qüestió no resolta a la qual tampoc no són aliens aquests punts de vista: ¿Com és i com pot ser l'organització de l'esport escolar i quins agents socials i institucionals són o han de ser els protagonistes d'aquesta organització? Abans però d'entrar a esbrinar les possibles alternatives i els diferents punts de vista que respecte a l'esport escolar sostenen, cal fer esment de la situació actual i dels antecedents de l'organització i de la tradició de l'esport escolar a Catalunya.

El marc organitzatiu actual

Una primera observació de la realitat fa palesa la gran diversitat de situacions organitzatives, de promotors i del fons de finançament de l'esport escolar, que millor o pitjor hi van convivint des de fa anys. De fet, en teoria hi ha una jerarquia i una estructuració clares de les competències sobre l'esport escolar entre les institucions i els diferents ens: Direcció General de l'Esport, els consells comarcals, els ajuntaments, les diferents associacions de pares d'alumnes i les associacions esportives.

Pero a l'hora de la veritat no és així, i no és difícil diagnosticar que la manca d'una llei —marc de l'esport català, que reguli clarament aquest àmbit es-

portiu, ha estat un factor decisiu perquè cadascú triés l'opció que considerava més adient a la seva situació i interessos.

Les normatives emanades de la DGE són simplement unes directrius de regulació de la competició escolar (calendaris, categories, etc) i uns criteris de distribució d'ajudes i subvencions, que els ajuntaments de les zones amb major població infantil, pel fet de sentir-se discriminats, impugnen aferrissadament. A la pràctica, els organismes que van ser creats per organitzar i dinamitzar l'esport escolar, els consells comarcals, han esdevingut, amb excepcions, una mena de repartidora de subvencions, cosa que ha fet restar molt esmicolada l'organització.

D'aquesta manera, una bona part dels ajuntaments de Catalunya han dedicat una quantitat important dels seus mitjans econòmics i de personal a l'esport escolar, prenent així un gran protagonisme en el tema; en altres, el Consell Comarcal s'ha instituït en nucli impulsor; i, finalment hi ha organismes i associacions creats autònomament per algunes APA o bé per entitats confessionals.

Aquests promotors de l'esport, tan diversos, tenen una clara consciència que cal trobar una estructura estable que resolgui els continguts de l'esport escolar, la seva estructuració i el seu finançament. El difícil, però, és trobar uns elements i un àmbit de debat

clarificador, sense apriorismes, en el qual cada realitat i experiència pugui aportar les seves reflexions i evitar que la futura estructuració només es faci en funció de la resolució d'un problema de competències entre institucions.

Els debats sobre l'esport escolar han estat malauradament molt parcials tocant a finançament i a alguns aspectes pedagògics, i han estat també molt limitats geogràficament.

En els darrers temps hi ha hagut intents més globalitzadors, com les reflexions de la Comissió d'Esports de la Federació de Municipis i el Simposi Internacional sobre l'Esport Escolar, celebrat a Barcelona el gener del

87. Simposi que ha tingut la virtut de donar a conèixer la problemàtica de l'esport escolar en els diferents països, sobretot els europeus, i que ha permès de constatar que no hi ha uniformitat quan es planteja aquest tema.

Les possibles alternatives

Amb l'ànim de participar en aquest debat sobre la futura estructuració de l'esport escolar, plantejem determinades possibilitats i hipòtesis d'organització, que d'alguna manera tenen presents, més o menys conscientment els promotors de l'esport escolar i que també tenen la seva correspondència a d'altres països:

- Per part d'organismes ministerials
- conselleries
- Per part dels ens locals.
- Per part de les federacions esportives
- Creació d'una federació d'esport escolar

Organització per organismes ministerials o conselleries

Aquesta opció ofereix clarament dues possibilitats: La primera, és la dependència exclusiva de l'esport escolar de les autoritats acadèmiques, en aquest cas la Conselleria d'Ensenyament de la Generalitat i els seus òrgans i serveis. Els grans atractius d'aquesta alternativa són l'homogeneïtzació amb la resta de formes i continguts pedagògics de l'escola i el pes que assoliria dins d'aquestes activitats el sector docent.

Malauradament, aquesta opció té pocs partidaris, i la manca de professorat especialitzat fa difícil la seva aplicació.

La segona possibilitat de dependència d'organismes centrals de l'administració és l'organització directa, no únicament nominal, pels organismes esportius de la Direcció General de l'Esport. Aquest model, que suposa una estructura similar a la que en altres països asseguren els ministeris de l'esport o òrgans centrals semblants, obligaria a crear una estructura molt potent, descentralitzada i especialitzada. Els seus principals inconvenients són la creació d'una xarxa econòmicament costosa i que potser no aprofitaria prou l'energia social que ara generen les APA i els ajuntaments. Un altre element negatiu fóra la tendència a donar més relleu a les fases finals de les competicions que no pas a les locals.

N'és un avantatge la facilitat per estructurar la divisió entre esport escú-

lar i esport federat, per exemple amb la prohibició de fitxes federatives fins a determinades edats i per a segons quins esports, com es fa a altres països, fins i tot en altres comunitats autòniques. Cal reconèixer, però, que també es podrien prendre aquestes mesures malgrat que fos una altra l'entitat organitzadora de l'esport escolar.

Organització per part dels ens locals

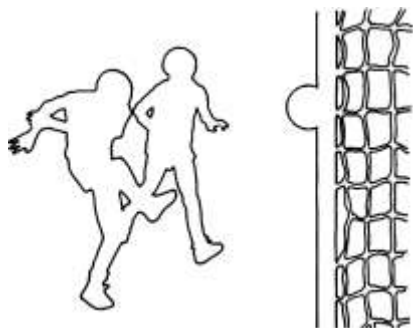
L'organització de l'esport escolar sobre la base dels municipis constitueix avui una tendència important, donat el pes que els ajuntaments han assolit en aquest àmbit. Té com a principal avantatge la proximitat a la realitat quotidiana i, ara per ara, és la plataforma des de la qual s'han dut a terme més experiències innovadores. Com a principals inconvenients cal considerar la gran desproporció entre els recursos i les possibilitats dels diferents municipis i l'alt cost fix (estructura i personal). Igual que la solució anterior, tampoc no aprofita prou

una gran part del treball voluntari de les APA i de les associacions esportives. De tota manera, en qualsevol alternativa futura és clar que tindran un pes específic.

Organització per part de les federacions esportives

Aquesta opció suposa d'entrada la inexistència d'una estructura específica de l'esport escolar; a tot estirar, suposa que existeixi un ampli ventall de categories de competició alevins i infantils. Aquesta alternativa es fonamenta en el raonament que les estructures esportives tradicionals funcionen amb una llarga tradició a Catalunya. Els principals inconvenients són la diferent concepció general de la promoció per part dels promotors de l'esport escolar i dels federatius, la desigual implantació de les diferents disciplines arreu de Catalunya i la forta tendència a la selecció i al rendiment que tenen, factors que en la pràctica conduïrien a mantenir lluny

de la pràctica esportiva un bon nombre d'escolars.

Creació d'una federació d'esport escolar

Consisteix en la creació d'una organització federativa específica de l'esport escolar, integrada principalment per les APA, per bé que no exclou les associacions esportives, els clubs o els ajuntaments. En diversos països d'Europa és el sistema adoptat, encara que amb diverses característiques; per exemple, a França és d'afiliació obligatòria per a l'escola pública i l'admi-

nistren funcionaris de l'Estat cedits a la federació. En altres països funcionen com federacions esportives escolars confessionals o similars, normalment amb subdivisions territorials i per disciplines esportives. Aquesta opció ofereix a priori la perspectiva d'arribar a un nombre més gran d'escolars i de practicar un esport més identificat amb les necessitats dels escolars, així com un major aprofitament del treball voluntari i benèvol. Amb tot, una federació d'aquest tipus cal que depengui bàsicament del finançament públic. En aquest supòsit s'observa una certa

tendència a reproduir el món federatiu a nivell escolar i a centrar-se exclusivament en les competicions i en la creació d'estructures rígides.

Tota aquesta gamma d'opcions per organitzar l'esport escolar hauria de ser objecte de debat entre els promotors. I és ben cert que es possible de trobar alternatives tenint en compte els elements i els criteris de cadascun dels supòsits. En tot cas, és important plantejar el debat de manera rigorosa i amb voluntat d'arribar a una estructura estable, i oberta a la renovació.

BIBLIOGRAFIA

DURÀ, Joan i CASSASES J. *La Promoció de l'esport comença a l'Escola*
PUIG, Nùria i GARCIA, Milagros. *L'Esport en edat escolar a la Ciutat de Barcelona*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Joventut i Esport, 1986.

FEDERACIÓ INTERNACIONAL DE L'ESPORT ESCOLAR.
Seminari *Bridging the Gap*.
SIMPOSI INTERNACIONAL SOBRE L'ESPORT ESCOLAR. Ajuntament de Barcelona: Gener, 87.
SERVEI DE PROMOCIÓ ESPORTIVA DEL CONI (Comité Olímpic Nacional Italià).

LA PREPARACIÓ TÈCNICA EN EL WATERPOLO

Nivells d'aprenentatge

Mario Lloret, professor de waterpolo de l'INEFC

El waterpolo ha d'iniciar una nova singladura dins de la panoràmica esportiva aquàtica.

El waterpolo es troba en un bon moment, que li permet aspirar a convertir-se en una activitat aquàtica principal, pel que té de motivant i engrescadora. Però cal un plantejament ambicions de dotació de mitjans tècnics i d'estructures organitzatives que puguin impulsar la seva pràctica massiva.

Aquest article considera des d'aquesta perspectiva les possibilitats futures del waterpolo a Espanya quant al responsable tècnic i el plantejament que, des d'una visió teòrica, hauria de tenir, encara que, actualment això es pugui considerar especulatiu i, fins i tot, utòpic. De tota manera la tendència del waterpolo de cara a la seva millora i superació comportarà per força algun tipus de canvi que caldria començar a debatre.

El moment en el qual es troba el waterpolo està caracteritzat per diverses qüestions:

1. Pels resultats obtinguts pels equips nacionals.
2. Per la repercussió i solidesa que s'està afermant en els equips femenins.
3. Pels criteris de promoció esportius que alguns clubs estan començant a engegar, independitzant-se de l'escola de natació.
4. Per les fórmules d'esponsorització d'alguns estaments que ja albiren l'espectacle que ofereix aquest esport.
5. Per l'interès organitzatiu i esportiu demostrat per part dels afectes a aquesta activitat aquàtica (àrbitres, jugadors, directius, espectadors) que fa que constantment o periòdicament canviïn els reglaments, hi hagi més igualtat en els equips de primera divisió, s'ampliï aquesta divisió, s'instaurin play-offs i apareguin equips de fora de Catalunya.
6. Perquè, actualment, és l'única activitat aquàtica —no pas esport nàutic—

amb possibilitats d'obtenir èxits més rellevants de cara la l'esperada Barcelona'92.

7. Per l'aspecte formatiu i educatiu dels seus continguts. L'aplicació que aquests components aquàtics comporta suposa un enriquiment de l'esquema corporal, ja que treballa o pot treballar operativament tots els aspectes educatius del medi aquàtic i això reverteix positivament en la formació del nen.

Una millor organització i promoció del waterpolo hauria de pretendre dur a terme una tasca educativa integral i per aquest motiu cal, indefectiblement, la creació d'una escola de waterpolo, independent de la de natació i amb possibilitats d'interrelació entre totes dues.

Aquesta interrelació implica tant els nens com els programes d'ambdues escoles.

És obvi, per fer això, que cal l'establiment d'uns programes propis, per nivells, que desenvolupin els gests tècnics i tàctics necessaris per a una evolució esportiva correcta.

Objectius generals d'una escola de waterpolo

Desenvolupar els programes formatius amb total rigorositat.

Motivacionals:

- Per incorporació de la pilota. La presència d'aquesta suposa un aspecte lúdic en la formació de l'alumne.
- Per les formes jugades que introduïrem en els programes de treball.
- Per les situacions psicològicament noves que s'aniran creant amb el desenvolupament dels programes (treball individual i col·lectiu).

— La promoció del waterpolo:

- Per tot el territori nacional, intentant que arribi a tots els punts del país.
- Femení. S'està demostrant perfectament, després de l'experiència femenina, que no solament suposa un aspecte formatiu de l'esquema corporal, sinó que, a més, l'aspecte competitiu d'aquest és íntegrament assumit per la dona i es converteix i es revela com a opció esportiva de futur, per a ella.

Programes:

Han d'estar adaptats a les condicions humanes, a les instal·lacions i als grups de què, per tant, disposem. Aquests programes s'han de dur a terme per nivells d'edat o, si això no és possible, de categories i han de perseguir els següents aspectes:

1. Treballar els aspectes educatius comuns de les activitats aquàtiques.
2. Treballar la tècnica d'estils i d'altres habilitats aquàtiques.
3. Treballar les condicions físiques bàsiques.
4. Estudiar i debatre el reglament.
5. Treballar els fonaments ofensius i defensius.
6. Treballar la tàctica d'equip.
7. Estudiar i buscar les possibles aplicacions de les transferències tàctiques d'altres esports de conjunt al waterpolo.
8. Estudi de les noves tècniques o tàctiques. Possible creació de variants.

Desenvolupament dels continguts del programa:

Considero que s'han d'establir els diferents nivells segons les edats:

— Nivell I. Al voltant dels 6 anys.

— Nivell 11. Al voltant dels 8 anys.

— Nivell 111. Al voltant dels 10 anys.

— Nivell IV. Al voltant dels 12 anys.

Nivell I: Al voltant dels 6 anys

És important ressenyar que no és l'edat la que fa els nivells sinó l'experiència dels nens. Per això, si fossin més grans, el plantejament seria el mateix, lògicament variaria la metodologia.

Objectius

- Coneixement i familiarització amb el medi.
- Descobriment de les possibilitats que ofereix el medi.
- Adaptació al medi aquàtic.
- Diversió controlada.

Continguts

Específics: Els relacionats amb la tècnica d'estils: crol, braça, esquena i papallona, tractats exclusivament, entre d'altres treballs.

No específics: Són els que busquen diverses possibilitats, tant en posició del cos com en superfícies propulsores i formes de natació. Es consideren les imitacions com una altra possibilitat de desplaçament no específic.

El treball en aquest primer nivell s'ha de centrar en els desplaçaments no específics.

Salts

Des de dins de l'aigua

Habilitats del waterpolo, són generalment específics.

Des de fora de l'aigua

Habilitats pròpies de totes les activitats aquàtiques. No específics del waterpolo.

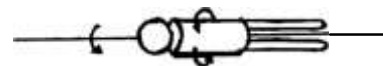
- De peu.
- De cap.
- Assegut.
- Agrupat.
- Etc.

Iniciarem el nen, d'una forma lúdica i progressiva, en els dos vessants d'aquest apartat.

Girs

Girs longitudinals Realitzats sobre un eix longitudinal.

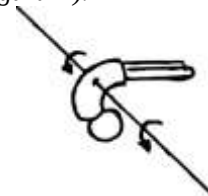
(Vegeu figura I).

Girs transversals

Realitzats sobre un eix transversal.

(Vegeu figura II).

Girs verticals

Realitzats sobre un eix vertical. (Vegeu figura III).

Específics, tots del waterpolo, i en general, de totes les activitats aquàtiques. Inicialment, es buscaran les diferents variants de moviment sense desplaçaments, i un cop apresos, els afegirem.

Equilibris

Tots els moviments aquàtics es basen en situacions d'equilibri i els nens han de treballar amb taules, flotadors, pneumàtics, pilotes i tot el material específic imprescindible per al desenvolupament d'aquest concepte.

Llançaments

S'han de practicar les diferents possibilitats de llançaments i recepcions amb tot tipus d'objectes, formes, pesos i textures.

Llançaments en distància, amb precisió, curts, alts, tensos, amb un bot; són necessaris per a la familiarització i contacte en aquest medi.

Combinacions dels anteriors

Tota la riquesa educativa del que s'ha proposat fins al moment, es pot incre-

mentar amb l'associació de dos o més dels apartats exposats:

- Desplaçaments i girs.
- Salts i girs.
- Desplaçaments i llançaments.
- Etc.

Jocs

Totes les formes jugades proposades en aquest nivell i destinades a enriquir els recursos tècnics físics de l'alumne seran vàlides en aquest apartat:

- Carreres de relleus.
- Voleibol aquàtic.
- Rugby aquàtic.
- Etc.

Durant el desenvolupament dels punts anteriorment tractats, convé que el nen prengui consciència, en la més gran mesura possible, dels aspectes didàctics espai i temps (ràpid-lent) per completar, afavorir i superar la seva formació.

Nivell II: Al voltant de 8 anys

Objectius

- Perfeccionament de les tècniques de l'anterior nivell.
- Desenvolupament genèric de les condicions físiques bàsiques.
- Domini total del medi aquàtic i de totes les habilitats.

Continguts

Activitats del domini del medi: Desplaçaments, girs, salts, llançaments i d'altres.

Desenvolupament de les qualitats físiques bàsiques: Resistència, velocitat, força i flexibilitat.

Formes jugades: desplaçaments amb treball d'estils, combinacions dels estils anteriors, desplaçaments específics de waterpolo, descoordinacions, combinacions amb d'altres habilitats, busseigs i aprenentatge correcte de les parades. Peus de bicicleta (PDB).

Respecte als girs caldrà combinar els tres eixos de gir amb tot tipus de desplaçaments buscant la major riquesa d'exercicis i variants.

Els salts es faran des de dins de l'aigua, d'una manera específica i tractant totes les variants del salts:

- Verticals.
- Laterals.
- Frontals.
- Combinacions amb d'altres habilitats.
- Etc.

Quant als llançaments caldrà una re-

cerca de les combinacions amb d'altres habilitats:

- Desplaçaments.
- Equilibris.
- Girs.
- Salts.

Continuant amb el perfeccionament del tir, alt, tens, parabòlic, amb un bot, precís.

Recerca de la lateralitat i inici dels llançaments específics:

- De revés.
- De bossing.
- Vaselina.
- De canell.
- Rectificat.
- Etc.

Hi ha altres possibilitats com les construccions i edificacions de torres i ponts humans a l'aigua i els transports.

(Realització de tot tipus de transports i arrossegaments per parelles i grups.)

Ritme:

La inclusió de la música i la fixació de ritmes (ràpid-lent) donaran noves creacions o mimetitzacions, segons el que es pretengui.

Objectius i continguts que cal desenvolupar segons estableixen els canons científics d'aplicació de càrregues en l'entrenament, així com de l'alternança correcta de les quatre qualitats físiques bàsiques en el programa previst.

Remetem el lector a d'altres tractats que aprofundeixin aquest tema per trobar l'adaptació correcta a aquest esport.

Nivell III: al voltant de 10 anys

Objectius

- Conèixer el reglament.
- Domini total del medi aquàtic.

- Entrenament general de les condicions físiques.
- Domini de la pilota.
- Formes jugades.
- Conèixer la porteria.

Continguts

Els objectius plantejats en el Nivell I i II seran entrenats i perfeccionats aquí, i d'aquesta manera aconseguirem un domini total del medi aquàtic i el nivell físic necessari per desenvolupar els objectius d'aquest nivell. (Vegeu bibliografia)

El reglament pot ser impartit mitjançant classes teòriques o pràctiques o àudio-visuals.

Equilibri del cos

Fonamental després d'una acció ofensiva o defensiva. Comporta el coneixement de la posició fonamental i la seva relació amb la resta de les activitats que cal realitzar:

- Manteniment de la posició.
- Equilibri després d'un salt.
- Equilibri després d'un llançament.
- Etc.

Familiarització amb la pilota de waterpolo

Realitzant tota la varietat d'exercicis destinats a conèixer i prendre contacte amb la pilota:

- En sec.
- En piscina poc fonda.
- En piscina fonda.

Aferrament de la pilota

Per aconseguir les preses correctes de la pilota segons l'acció ofensiva efectuada:

- Aferrament inferior.
- Aferrament superolateral.
- Aferrament anterior.
- Aferrament superior.

Passades i recepcions

Passar al company a totes les distàncies i de totes les formes amb els diferents aferraments de l'aparat anterior.

Desplaçaments amb la pilota

Desplaçaments amb:

- Canvis de ritme.
- Canvis de sentit.
- Canvis de direcció.
- Girs.
- Protecció de la pilota.

Tirs, palmellades i rematades.

S'ha d'aconseguir la potència i la precisió necessària per finalitzar les accions ofensives.

Les formes de llançament que cal impartir són:

- Frontal.
- De revés.
- De bossing.
- Vaselina.
- Rectificats.
- Palmellades o acompanyaments.

Dribblings

Els dribblings en el waterpolo actual

són de dos tipus:

- Estàtics.
 - Dinàmics.
- Estàtics: Són els dribblings de tir:
- Dribblings de tir.
 - Dribblings de passada i tir.
 - Dribblings de tir i passada.

Dinàmics: Poden ser:

- Amb pilota. Dribblings amb gir.
 - Sense pilota. Laterals i amb gir.
- S'han d'estipular els exercicis específics per al desenvolupament d'aquestes qualitats tècniques.

Encalços

Per a entrenaments de pressió al porter, després d'un llançament, per aconseguir la pilota o provocar el penalti.

Així mateix, el porter s'ha d'entrenar a sortir-se'n.

Noció de l'anticipació.

Intercepcions

S'ha d'aconseguir impartir al jugador l'acció de guanyar la posició a l'atacant en determinades situacions tàctiques per impedir que rebí la pilota, o interceptar-lo en cas d'una previsible passada.

Per principi, el defensor sempre s'ha de situar entre atacant i porter, però determinades accions ofensives implicaran un canvi de posició i se situarà entre pilota i atacant, procurant avançar-se a la seva acció, interceptar la passada i iniciar un contraatac.

Els exercicis que cal desenvolupar han de perseguir els fins proposats en aquest apartat.

Formes jugades

A través del: Mini waterpolo.

Rugbi-polo.
Volei-polo.

Bàsquet-polo.
Etc.

Aspectes globals de la porteria

Tots els nens o alumnes han de conèixer les diferents posicions del joc del waterpolo i és obvi el coneixement d'aquesta important parcel·la per part de cadascun dels integrants de l'escola.

Han d'assimilar una sèrie de conceptes tècnics i tàctics globals mitjançant els quals se'ls permeti obtenir una condició de base millor i una visió de la totalitat d'aquest esport més gran.

Els continguts fonamentals seran:

— Posició fonamental o peus de bicicleta, PDB:

- en repòs.
- activa.
- en tensió.

— Salts: amb una i dues mans.

— Equilibris.

— Desplaçaments amb PDB

— Llançaments.

— Girs.

— Accions defensives específiques.

— Situacions específiques.

Tots els exercicis que es propugnin s'han de realitzar a la porteria i amb la pilota reglamentària de waterpolo.

Nivell IV: Al voltant de 12 anys

Objectius

— Entrenament general i específic de les quatre qualitats físiques bàsiques.

— Coneixement total de les tècniques de la pilota.

— Coneixement dels conceptes tàctics bàsics.

— Entrenament específic del porter.

Continguts

Tant l'entrenament de les condicions bàsiques com el coneixement exhaustiu de les tècniques amb pilota segueixen l'esquema dels apartats anteriors entrant, òbviament, en aquest nivell en una clara especificitat.

Defensius:

- La pressió.
- L'anticipació.

Ofensius:

- El desmarcament.
- El jugador central o boia: sense pilota i amb pilota.

— Un contra un sense pilota.

— Un contra un amb pilota.

— Importància de la primera passada.

— Importància de l'obliquïtat en els encreuaments.

— Importància del desmarcament després del bloqueig.

El contraatac. Objectius ofensius i defensius.

Situacions de superioritat i inferioritat numèrica.

El porter de waterpolo.

El jugador o els jugadors amb afinitat per a aquest lloc, han de treballar:

— La posició fonamental, PDB.

— Els salts.

— Els desplaçaments.

— Les accions defensives específiques.

— Blocatges.

— Parades.

— Rebuigs.

— Les situacions específiques:

— Tir de lluny.

— Tir de prop.

— Penal

— El sentit de la col·locació:

— Davant vaselina.

— En el seu angle curt.

— A la distància mitjana.

— A la distància curta.

— En el penal.

— L'anticipació.

BIBLIOGRAFIA

Específica

1. CLEMENCON, J.P. «Jouer au ballon dans l'eau».— EN-SEPS.
2. CLEMENCON, J.P. «Le mini polo», *EPS* 158/6.
3. COL·LEGI CATALIK D'ÀRBITRES, *Reglament de Waterpolo*, 1982.
4. CUTINO, P.J. y BLEDSOE, DR. *The manual for coach and player*.
5. DEL POZO, C. «El waterpolo, un macrodeporte», *Deporte 2000*
6. *International swimming and waterpolo*, Anys 1981, 1982, 1983 i 1984.
7. JOVEN, A., LLORET, M. y ZARRALANGA, A. *La escuela de waterpolo. Aproximaciones educativas*. (Pendent de publicació).
8. KONYA, K. *L'attaque avec un homtne en plus; la defense avec un homtne en moins*, *Macolin*, 8/1984.
9. LLORET, M *El portero, técnica y táctica* (Pendent de publicació).
10. LLORET, M. *Pedagogía y sistematización del waterpolo* (En preparació).

11. Programes d'aplicació específica de bàsquet, handbol, futbol, rugby. De l'INEF-LLEIDA.

12. VRIEND, H.G. «Le waterpolo à l'école».— Sports Documents/ENSEPS.

13. VRIEND, H.G. «Le waterpolo à l'école».— Sports Documents/ENSEPS.

14. Waterpolo. Salvat Deportes. Ed. Salvat. 1976.

Desenvolupament de les qualitats físiques

BALLATÓRE, R., Programas de entrenamiento para crolistas de fondo y medio fondo, a Novedades de natación, IV, INEF, Madrid, 1977.

COUNSILMAN, J.E., Natación competitiva: entrenamiento técnico y táctico, Barcelona: Hispano Europea, 1980.

DE HEGEDUS, J., La ciencia del entrenamiento deportivo, Buenos Aires: Stadium, 1984.

MATVÉIEV, L., Fundamentos del entrenamiento deportivo, Moscú: Raduga, 1983.

WAZNY, Z., Principios generales del método de entrenamiento de fuerza, a Novedades de entrenamiento de fuerza muscular I, Madrid:INEF, 1975

WEINECK, J. Manual d'entraînement, Paris: Vigot, 1986.

LES ESCOLES D'ESCALADA CÉLLECS

Pere Lloveras, llicenciat INEF, membre del Centre Excursionista de Catalunya

Xavier Aguado, llicenciat INEF, membre del Centre Excursionista de la Comarca del Bages

Fotografias: Pere Lloveres

Una Escola d'Escalada és una zona rocosa natural a la qual acudeixen amb assiduïtat els escaladors per practicar llur esport. És doncs, un lloc viu i freqüentat.

La roca —eternament emplaçada en un indret— esdevé una instal·lació esportiva en el moment en què l'escalador hi posa peus i mans. I quan s'hi disposen equipaments com ara les assegurances, quan s'hi obren vies i s'hi tracen itineraris, quan hi

queden manifestes unes tècniques concretes de progressió, aleshores es fa ja Escola.

Les Escoles d'Escalada responen, bàsicament, al desig de facilitar la pràctica d'aquest esport als escaladors. D'aquesta manera, invariablement amb el pas del temps, van configurant-se: augmentant l'accessibilitat, afegint més i més informació de les seves possibilitats, extreman els aspectes de seguretat, i millorant serveis annexos. A diferència del que ocorre amb instal·la-

cions per a altres esports, les Escoles d'Escalada són fruit de la tasca d'entusiastes descobridors anònims, als quals aviat s'afegiran no menys entusiastes col·legues. Tots ells, sens dubte d'una manera anàrquica, però amb l'especial seny que la majoria d'escaladors posseeixen, aniran donant forma a l'Escola amb temps i material totalment propis. En el millor dels casos, alguna institució pública o privada, s'hi interessarà i es farà càrrec d'algunes despeses, tot possibilitant millors serveis. De

La Pedriza (Madrid). divertiment per les esclotxes de dur granit a la zona de «el Yelmo».

Bosc de Fontainebleau (París). El gres erosionat obliga a difícils temptatives en zones extraplomades.

tota manera, la pràctica estricta serà sempre gratuïta, i solament s'especula amb serveis complementaris.

Hi ha escoles d'escalada arreu del món on visquin escaladors. Exemples propers als que escrivim, per les característiques geogràfiques de Catalunya quant a roquetams, en tenim a dojo. Terradets i el massís del Pedraforca, amb predomini de roca calcària, són clars exponents d'escoles on es practica l'escalada llarga, amb proximitat marina. El Garraf, Castelldefels o l'Escala són exemples d'escoles on es busca menys alçada i més dificultat. El

granit, escàs a les terres catalanes, té un fantàstic representant a l'Escola de Céllecs. I no oblidem, naturalment, la «catedral europea» (diuen) de l'escalada en roca: Montserrat i el seu atractiu conglomerat rocós.

Fora Catalunya, les dures calcàries de Montanejos (Castelló), tan cuidades i estimades per Ernesto López, o les disperses granítiques de La Pedriza madrilenya. on també ha arribat la «movida», o la majestuosa verticalitat calcària del Verdón francès, o els juganers blocs de gres del parisí bosc de Fontainebleau, o... n'hi ha tants, d'exemples!

Característiques de les escoles i serveis

Entre totes aquestes escoles, agafant un xic d'aquí i una mica d'allà, poden ser extretes les característiques de l'escola d'escalada ideal. Vegem-ne les més importants:

- Tot i que geològicament és difícil, s'hi haurien de trobar varietats de roca de tota mena, compacta en diferents graus i formades de materials diversos, amb totes les formes que puguin ser escalablament possibles: plans inclinats, verticals i desplomats, i que permetin l'ús de totes les tècniques, tant en les modalitats d'escalada lliure com artificial.

- L'entorn hauria de ser natural, de manera ideal, allunyat de contaminacions visuals, atmosfèriques, i acústiques. Mai no hi hauria de ploure, ni haver-hi temperatures extremes, caldria que hi hagués vent lleuger i llum natural suficient.

- Hauria de ser possible arribar-hi amb tota mena de transports, públics i privats, tot i que l'últim tram s'hagi de fer a peu. Són interessants els aparcaments i accessos fàcils i ben senyalitzats.

- Totes les vies i itineraris haurien d'estar perfectament equipats amb assegurances de màxima fiabilitat (s'imposen els spits amb una correcta col·locació estratègica), amb ressenyes acurades (croquis de les vies amb les dificultats assenyalades), i amb senyalitzacions clares. Caldria trobar itineraris i vies per a escaladors de tots els nivells, des del cursetista que comença i necessita d'experiències enriquidores, fins a l'expert que vol temptar les dificultats més extremes.

- Aniria bé comptar amb vestidors, dutxes i sanitaris per millorar al màxim els serveis, així com amb personal que ajudés i orientés en els usos i la pràctica.

Equipament d'una via

Un cop vista la paret de roca, l'escalador s'imagina una possible via d'ascensió o l'itinerari per a arribar a una determinada alçada. Si es possible accedir al cim fàcilment, caminant o escalant una altra via existent, s'instal·larà una reunió a dalt (ancoratge de màxima seguretat format per tres assegurances) i

s'escalarà la via per primera vegada anant assegurat amb la corda «per dalt». Mentre s'escala, s'aniran triant els punts concrets on s'instal·laran les assegurances per fer una escalada «de primer», és a dir, amb l'assegurament per baix. Cas de no poder accedir directament a dalt, s'escalarà ja d'entrada la via amb tècniques sovint artificials, mentre s'equipa aquesta directament amb les assegurances.

Via «Bicicleta». Ampla placa a la zona de Roques Noves, a l'Escola de Céllecs.

Es procurarà que les assegurances siguin assequibles des de posicions no forçades per a l'escalador, i a una distància, unes de les altres, que no permetin en cas de caiguda un gran vol (tenint els peus a l'alçada d'una assegurança, es vola en caiguda uns quatre metres). És recomanable que les assegurances estiguin a no més de tres metres unes de les altres (cal fer notar que per cada metre de caiguda l'escalador haurà de suportar una estrebada de corda igual al seu pes multiplicat per l'acció de la gravetat; per exemple, un escalador de 60 Kg en una volada de 4 m. rebrà una estrebada d'uns 240 kg.

Quant a la distància entre les assegurances, hi haurà una única excepció, i és que entre la primera i la segona hi haurà un recorregut molt curt amb la finalitat de no «picar» a

Bosc de Fontaineblau (París). Empotrament de braç en l'ascensió per una esdeixa.

terra en cas de caure abans de la segona.

Després d'estudiar el lloc on aniran les assegurances, es col·locaran aquestes. L'assegurança de més seguretat és l'spit, tac d'expansió d'acer que s'introduirà a la roca després de practicar-hi un forat, ja sia manualment amb spitador i martell, ja sia elèctricament amb un filaberquí portàtil. Aquest spit incorpora una «plaqueta» metàl·lica cargolada al seu voltant, on s'hi penjarà el mosquetó que asseguri l'escalador. La plaqueta haurà d'anar orientada en la mateixa direcció de la tracció en una possible caiguda.

Situació de Céllecs

En els lindsars del Vallès Oriental amb el Maresme, a la Serralada Costanera Catalana, hi ha Escola de Céllecs. S'hi pot accedir tant des de Mataró, com desde de La Roca del Vallès o des de Céllecs. En cotxe, en triga escassament 15 minuts si es ve de Mataró o mitja hora des de Barcelona. Tant la creació com el manteniment de l'Escola han estat portats a terme per l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró.

L'Escola de Céllecs està formada per quatre blocs o zones granítiques que sobresurten entre la vegetació

dalt de la serralada. La vegetació, abundant en aquestes contrades, està formada per alzines, arboços, bruc, ginesta, argelaga, molses, heura i pi blanc.

Per arribar a qualsevol de les quatre, cal deixar el vehicle en una esplanada d'aparcament als voltants de l'Ermita de Sant Bartomeu, que és a dalt del cim de la carretera que uneix la Roca del Vallès amb Orrius. Una cadena barra els accessos en cotxe o moto fins a les zones d'escalada, per tal de protegir l'entorn. Per tant, caldrà fer l'aproximació a peu des de l'aparcament (uns quinze minuts). Els quatre blocs granítics reben els noms de Contravent, Roques Noves, Placa de Céllecs i Placa del Quatre.

Per les seves característiques l'Escola de Céllecs permet l'escalada tant anant «de primer» com «de segon», és a dir, amb assegurances per baix o per dalt.

A part de la pura pràctica de l'escalada, l'Escola també permet l'entrenament controlat, l'ensenyament i els cursets, o la diversió. Ja són molts els escaladors que estan ultrapassant els límits convencionals de l'escalada, i van trobant noves sensacions en l'escalada amb una mà, en l'escalada amb els ulls tancats, en l'escalada nocturna...

Les diferents estructures físiques que pot presentar la roca permeten usar tècniques diverses en cadascun dels casos.

Característiques tècniques

Les alçades de les zones d'escalada oscil·len entre els 15 i 20 m i podem trobar-hi una gran varietat de vies d'escalada. Les parets presenten diferents estructures físiques que permeten a l'escalador realitzar la totalitat d'accions tècniques de progressió: fissures, esquerdes, plaques, arestes, díedres, sostres, i lleixes, tant en plans d'ascensió inclinats, com verticals i extraplomats. Les dificultats de les vies se situen entre el IV° i el 7 b+ encara que predominen les dificultats mitjanes

i altes, per la qual cosa els principals tenen poques vies per escollir. Caldria, per tant, obrir més vies de poca dificultat per als que comencen, per fer-hi cursets, i per poder mesurar les càrregues d'entrenament dels escaladors d'un cert nivell.

Els equipaments de les instal·lacions estan formats per ancoratges de seguretat fixos, majoritàriament spits, que van substituint amb el temps els antics borils. Algunes de les plaquetes d'aquestes assegurances han estat mal col·locades en no seguir la seva orientació la línia de tracció en una possible caiguda. Creiem que s'haurien de corregir aquests errors, i també acabar de canviar els borils per spits.

Serveis complementaris

Cadascuna de les zones d'escalada presenta la ressenya de les seves vies, és a dir, estan dibuixades en esquemes, que indiquen la seva ubicació i recorregut, tot fent constar el nom (que ha posat qui l'ha obert) i la dificultat (catalogada després de diverses repeticions fetes per diferents escaladors). Fóra interessant facilitar les indicacions col·locant un discret número d'identificació al peu de cada via.

La zona de Roques Noves, que és la més freqüentada (per la proximitat a l'aparcament), disposa d'una zona d'entrenament, amb una «barra de preses» (barra que presenta totes les possibilitats de preses de mans i dits per a penjar-s'hi) i una «cadena d'equilibris» estesa a poca alçada entre dos arbres.

Ull a la degradació

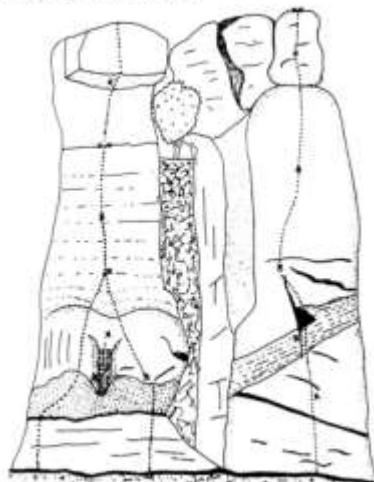
Els peus i les mans netes són la major garantia per conservar la roca, però sovint el calcat dels escaladors té sorra o fang, i llurs mans s'ajuden del magnesi per a no relliscar. D'aquesta manera les extremitats dels esportistes es converteixen en elements abrasius i degradadors de la roca. És convenient l'ús d'estores per aïllar el calçat del terra, CÉLLECS

CÉLLECS SECTOR DEL QUATRE

1 Del quatre 5
2 Escape gualdelpetresu 6

CÉLLECS SECTOR PLACA

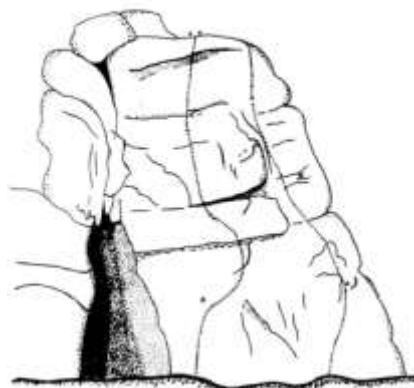
10 Trempa màxima 6a
11 Escala la codena 6b
12 Roca 6b
13 Alaguanic 6b

Ressenyes de les diferents vies a la zona de Céllecs, dividides en sectors per facilitar l'orientació.

estores que poden ser guardades en qualsevol escletxa de la roca, per poder-ne fer ús tothom. També seria convenient substituir el magnesi per productes no abrasius com les resines naturals (les resines no eviten el lliscament, però sí que augmenten l'adherència). En tota l'Escola de Céllecs només hi ha una paperera per poder-hi abocar la brossa. Per desgràcia els usuaris «obliden» el seu ús algunes vegades, tot i que caldria com a mínim una paperera per zona.

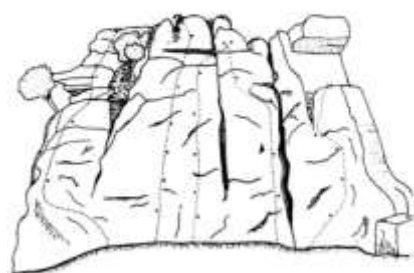
CÉLLECS SECTOR FUL D'ESTAMBUL

CÉLLECS SECTOR FUL D'ESTAMBUL

1 Ful d'Estambul 6a
2 Bona de Cerdà 6a

CÉLLECS SECTOR PLACA

3 Roc de gu 6a
4 Roc de gu 6a
5 Roc de gu 6a
6 Roc de gu 6a
7 Roc de gu 6a
8 Roc de gu 6a
9 Roc de gu 6a
10 Roc de gu 6a

quen és un art. Un art que ha descobert la quarta dimensió, la dimensió de ser part de l'estructura de la muntanya, de sentir-la des dins, d'extreure d'uns blocs de roca verge formes i moviments.

L'art —cultura viva d'un indret— crea «escola» segons els trets característics amb què es manifesti en un determinat lloc. L'escalada ha vist aparèixer les seves pròpies escoles...

El correcte emplaçament, unes bones indicacions als escaladors, l'ajuda d'algun tècnic, els serveis adequats, la utilització respectuosa amb l'entorn, són les característiques que fan d'una roca un punt de trobada, de recreació personal, d'escola, de perfeccionament i de conreu d'aquest art.

BIBLIOGRAFIA

BELEGO-MARZO-MESTRE-SERRANO: «Atletisme en vertical». A *Apunts, Educació Física*, núm. 4 (p. 32-41) Barcelona, juny de 1986.

POU, J.: Céllecs avui. A *Cingles* núm. 60 (p. 62-63). Agrupació Científico-Excursionista de Mataró, desembre de 1986.
PUNSOLA, M.: Els orígens de l'escalada a Céllecs i el Contravent. A *Cingles* núm. 60 (p. 64). Agrupació Científico-Excursionista de Mataró. Mataró, desembre de 1986.

LA INTEL·LIGÈNCIA I LES QUALITATS PSICOMOTORES

Pere Lavega Burgués i Pedro Ruiz Sánchez, INEFC de Lleida.

Són molts els autors que han estudiat la possible relació entre aspectes de tipus cognoscitiu i motor en deficients mentals. A través d'aquest estudi pretenem contribuir a l'esclariment del tema esmentat.

A partir d'una mostra de trenta subjectes d' 11 i 12 anys disminuïts psíquics, en aquesta investigació es van calcular i analitzar les correlacions entre el grau de desenvolupament psicomotor el coeficient intel·lectual (CI) amb l'aplicació de diferents bateries de tests psicomotors i de condició física. Les conclusions d'aquesta indiquen que el CI és un factor condicionant però no determinant en plantejar programes d'educació física en deficients mentals. En ells, les experiències motores s'han de tenir en compte, ja que d'elles depèn en gran mesura l'heterogeneïtat en el desenvolupament motor d'aquesta població, però caldria un «coeficient psicomotor» que establís grups homogenis tant a les classes d'EF com en els esports competitius, per poder plantejar un programa adequat i sistematitzat d'EF que incrementés els nivells psicomotors i d'execució dels individus.

Com a conclusió final, haurem de tenir present que l'EF és tant o més necessària en els deficients psíquics que en la població normal i que cal fer una valoració global de l'individu i avaluar el seu nivell de desenvolupament psicomotor a l'hora de plantejar programes d'EF.

Durant molts anys, diferents corrents religiosos, filosòfics, socials i econòmics han sostingut la importància de la ment com a part noble de la persona sobre el cos (Plató, Sant Tomàs, Descartes, etc.).

Aquest concepte ha anat evolucionant i ja Dupré (1), en 1925, en utilitzar el terme de debilitat mental enuncia la «lleï de la psicomotricitat», mostrant un paral·lisme entre el desenvolupament de les funcions motores, del moviment i de l'acció i el desenvolupament de les funcions psíquiques. Així mateix, Wallon (2) descriu una sèrie d'estadis en els quals reflecteix la relació entre l'activitat motora i mental.

Això ha tingut una gran incidència sobre l'educació, de manera que en l'actualitat es pretén una educació integral, Le Boulch (3).

Això no obstant, en el cas dels deficients psíquics, aquesta educació globalitzada no s'ha correspost amb la idea anterior i això ho demostra el fet que s'utilitzi el terme de deficiència mental com si únicament l'afectament fos a nivell intel·lectual, ometent el component psicomotor.

Considerant la gran importància de realitzar una educació integral (4) dels deficients mentals, hem volgut estudiar la relació entre els components intel·lectual i motor.

En el camp de l'educació física és important descartar la idea de realitzar programes de forma estandaritzada i efectuar-los atenent les característiques més rellevants de l'individu. Tot això permetrà conèixer la deficiència mental i, més específicament en l'educació física, el grau de desenvolupament motor per poder establir objectius que atenguin les necessitats individuals (5, 28, 29).

Hipòtesi

El treball present pretén comprovar o refutar les següents hipòtesis:

1. Es dona una relació proporcional entre el coeficient d'intel·ligència i el grau de desenvolupament d'algunes qualitats psicomotors.
2. Hi ha una relació menor CI/qualitats físiques que CI/qualitats psicomotors de component perceptiu.
3. Fins en el supòsit que es donin altres correlacions entre CI i qualitats psicomotors, un treball conti-

nuat d'educació física podria alterar les esmentades correlacions. Independentment del nivell intel·lectual de l'individu, classes sistemàtiques d'EF podrien incrementar el resultat en proves psicomotors i fonamentalment en les de condició física.

Metodologia

a) Mostra de població estudiada

Aquest estudi es realitzà amb 30 subjectes amb disminució psíquica. Davant de la impossibilitat de poder comptar amb l'esmentat nombre d'individus procedents d'un mateix centre, es triaren nens de dos col·legis de Lleida. Així, la mostra presa es distribuï de la següent forma:

- Institución Esperanza: 14 individus.
- Hogar de San José: 16 individus.

L'edat dels subjectes oscil·lava entre 11 i 12 anys, per tant, ja que eren de característiques similars, s'ha considerat com a grup únic. Hem optat per aquest grup d'edat per tal com és a partir dels 11 i 12 anys quan se sol començar l'educació esportiva. No s'ha establert diferenciació entre sexes.

Els índexs del coeficient intel·lectual variaven entre 25 i 90 (dades facilitades pel centre de procedència dels individus).

b) Tests utilitzats

Com que es pretenen estudiar dues àrees ben diferenciades: qualitats psicomotors i condició física, s'ha utilitzat la bateria adaptada per Vayer (6, 7) i els tests esportiu-motors de Fetz-Kornex (8).

En el primer cas s'ha optat per aquests tests, ja que són un compendi de proves psicomotors adaptades a

diversos autors, i, en el segon, per la seva facilitat d'aplicació. La bateria psicomotora es componia de les següents proves:

- Coordinació ocular-manual.
 - Coordinació dinàmica.
 - Control postural.
 - Control del propi cos (adaptat de Verges i Lézine).
 - Organització lateral-espacial (adaptada de Piaget i Head).
 - Organització perceptiva (adaptat de Terman i Binet-Simón).
 - Estructuració espacial-temporal (adaptada de Mira Stamback).
- Els ítems que constituïen la bateria que valorava la condició física eren:
- Salt vertical.
 - Flexió abdominal en 15 segons.
 - Flexibilitat lateral de la columna vertebral en el pla sagital.
 - Velocitat de desplaçament (20 metres).
 - Velocitat de reacció en membres superiors.
 - Llançament de baló medicinal (5 i 8).
 - Resistència (índex de Ruffier).

c) Aplicació dels tests

En primer lloc s'establí un acostament i presa de contacte amb els subjectes que havíem de treballar per crear un ambient agradable i afavorir, dins del possible, la predisposició a la realització de les proves (9).

Després d'aquesta fase d'acostament, s'efectuaren diferents tests psicomotors de forma individual a fi d'evitar les possibles respostes per imitació. Posteriorment, es realitzaren les proves de condició física, aquesta vegada amb grups més nombrosos.

Recollida de dades

Els resultats obtinguts després de passar els diferents tests foren processats mitjançant un ordinador Hewlett Packard model 85, emprant un programa d'estadística bàsica.

Hem considerat oportú presentar les dades tant de forma global, atenent al total de la mostra, com diferenciades en dos subgrups: un de referit al centre, que no contemplava l'educació física en el currículum escolar, i l'altre al col·legi que sí impartia classes d'educació física de forma sistematitzada i continuada.

Els resultats de les proves psicomotores (coordinació dinàmica, coordinació ocular-manual, control postural, control del propi cos, organització lateral-espacial i organització perceptiva espacial-temporal) són índexs obtinguts en aplicar la fórmula:

$$\frac{EP}{EC} \times 100,$$

essent EP l'edat motora que assoleix l'individu a la prova realitzada i EC l'edat cronològica.

Després d'haver efectuat un mesurament, els valors de les proves de condició física s'expressen en les següents unitats:

- Salt vertical, en cm.
- Flexió abdominal, en nombre de repeticions.
- Flexió de la columna vertebral:

$$\frac{\text{cm flexió lateral esq.} + \text{cm flexió lateral dta.}}{\text{talla}} \times 100$$

- Velocitat de desplaçament, temps emprat en recórrer 25 m.
- Velocitat de reacció: mentre l'individu rodeja amb la mà, sense arribar-lo a subjectar, un bastó verticalment en l'aire, per la seva part inferior, l'examinador, que el sostenia per la superior, el deixa caure. L'alumne l'agafa tancant el puny a la major velocitat possible. Es mesuraran els cm que hagi davallat el bastó. El resultat és la mitjana de 5 intents.
- Llançament de baló medicinal: un baló de 5 kg és llançat per damunt del cap amb ambdós braços. Es mesurarà en cm la distància horitzontal de llançament.

- Resistència: s'ha aplicat la prova de Ruffier i es reflecteix el resultat mitjançant el següent índex:

$$IR - P - 70 + 2 (P - P)/10$$

P = freqüència cardíaca al final de l'exercici.

P = freqüència cardíaca al cap d'un minut de recuperació.

Els resultats més importants queden reflectits en les *taules números 1, 2 i 3*.

Anàlisi de resultats

Mitjançant el tractament i anàlisi de les dades obtingudes, hem pogut verificar i/o refutar les hipòtesis plantejades:

Discussió de la hipòtesi núm. 1

En calcular les correlacions entre CI i proves psicomotores, tal com queda reflectit a la taula número 1, verifiquem la hipòtesi plantejada, ja que tots els valors oscil·len entre 0.65 i 0.80, xifres molt superiors al valor 0.36 a partir del qual la correlació pot considerar-se significativa amb un risc del 5 %.

Per tant, aquestes dades ens permeten afirmar que el rendiment en les proves psicomotores es relaciona proporcionalment amb el CI, de tal manera que en augmentar un valor, l'altre també ho fa. Així també ho indiquen autors com Picq i Vayer (10), Pawels i Mols (11), que constaten com la correlació entre resultats motors i intel·lectuals és més alta com més baix és el CI, idea compartida per Singer (12) i Eggers (13).

Taula núm. 1
Resultats totals de la mostra

Prova	Mitjana	Desviació estàndard	Correlació CI
Coeficient intel·lectual	52.30	16.17	-
Coordinació dinàmica	65.26	27.27	0.78
Coordinació ocular-manual	65.56	28.88	0.83
Control postural	67.56	28.52	0.76
Control propi cos	40.03	15.85	0.65
Organitz. lateral-espacial	45.66	33.67	0.66
Org. perceptiva-estructural ET	53.70	26.25	0.81
Salt vertical	15.33	8.42	0.77
Flexió abdominal	5.73	1.87	0.57
Flexibilitat columna vertebral	23.53	4.58	0.42
Velocitat de desplaçament	5.90	1.74	-0.70
Velocitat de reacció	40.87	20.49	-0.06
Llançament baló medicinal	205.16	96.23	0.58
Resistència (Ruffier)	12.90	5.44	0.23

Taula núm. 2
Resultats per centre. Centre que no realitza EF

Prova	Mitjana (x)	Desviació estàndard	Correlació CI
Coeficient intel·lectual	41.43	11.94	-
Coordinació dinàmica	47.35	25.27	0.79
Coordinació ocular-manual	46.28	28.18	0.78
Control postural	41.71	30.35	0.72
Control propi cos	31	18.88	0.67
Organitz. lateral-espacial	30.21	38.57	0.63
Org. perceptiva-estructural ET	35.93	20.91	0.67
Salt vertical	10.60	8.22	0.78
Flexió abdominal	4.93	1.98	0.51
Flexibilitat columna vertebral	22.09	5.52	0.38
Velocitat de desplaçament	6.78	2.11	-0.78
Velocitat de reacció	39.09	18.47	-0.45
Llançament baló medicinal	165.35	89.54	0.60
Resistència (Ruffier)	12.23	5.94	0.53

Taula núm. 3
Resultats per centre. Centre que realitza EF

Prova	Mitjana (x)	Desviació estàndard	Correlació CI
Coeficient intel·lectual	61.81	13.23	-
Coordinació dinàmica	80.93	17.98	0.51
Coordinació ocular-manual	82.43	16.55	0.70
Control postural	83.18	14.69	0.57
Control propi cos	47.93	5.87	0.22
Organitz. lateral-espacial	59.18	19.36	0.52
Org. perceptiva-estructural ET	69.25	15.37	0.67
Salt vertical	19.47	6.28	0.57
Flexió abdominal	6.43	1.50	0.37
Flexibilitat columna vertebral	24.79	3.24	0.24
Velocitat de desplaçament	5.13	0.78	-0.41
Velocitat de reacció	42.43	22.59	-0.05
Llançament baló medicinal	2.40	90.44	0.37
Resistència (Ruffier)	12.62	13.23	0.18

Discussió de la hipòtesi núm. 2

A pesar d'haver trobat una certa correlació entre el CI i algunes qualitats físiques, aquesta és menor (valors 0.65 a 0.83).

Entre els factors d'execució, la força i la velocitat són les que mostren unes correlacions més altes. Creiem que pot ser degut a la incidència que té el component neuro-muscular sobre aquestes qualitats (14).

Hom pot pensar que les altes correlacions obtingudes entre el CI i les anomenades qualitats perceptives poden ser degudes a la importància de l'anàlisi i al processament de la informació en els centres cerebrals superiors, jugant així la intel·ligència un paper rellevant. Aquesta opinió coincideix amb la d'A. Harrow (15). Així mateix, Cratty (16), Picq i Vayer (17).

res complexes. D'altra banda, tant piaget (21) com Ajurriaguerra (22) troben que l'aspecte cognoscitiu juga un paper rellevant sobre el grau de desenvolupament de l'esquema corporal.

Discussió de la hipòtesi núm. 3

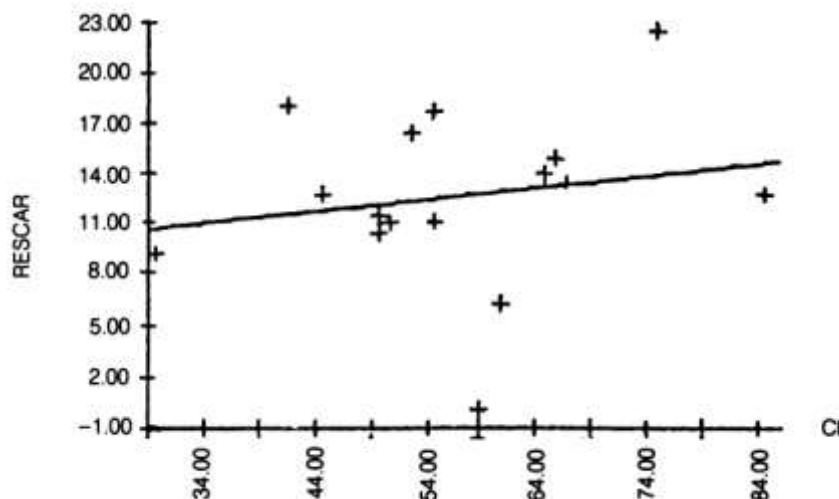
Tal com havíem comentat anteriorment en descriure la mostra, s'han establert dos subgrups, tenint en compte com a característica diferenciadora que un d'aquests realitza activitats físiques de forma continuada i sistematitzada mentre que l'altre no. Com podem comprovar posteriorment, això serà un aspecte que condicionarà els resultats obtinguts.

En funció d'aquests (*vegeu taula núm. 2 i 3*) podem comprovar com les correlacions, en cas que es donin, són sempre més baixes en el centre que realitza una activitat física continuada. Això queda demostrat a les proves en què les qualitats físiques juguen un paper determinant. Podem així comprovar com és més gran la incidència de les activitats físiques sistematitzades sobre les qualitats físiques que sobre les psicomotors (*gràfics núm. 1 i 2*).

Així, per exemple, en calcular la correlació entre el CI i la resistència cardíaca, mentre en el centre que es duu a terme EF amb assiduïtat s'obté

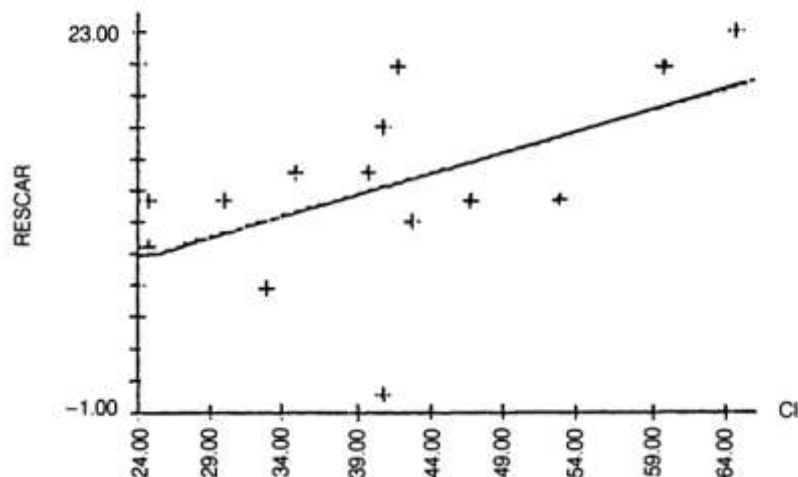
Gràfic 1
Recta de regressió entre CI i resistència.
Centre amb EF

Correlació: 0.18

Gràfic 2
Recta de regressió entre CI i resistència.
 Centre sense EF

Correlació: 0.53

un valor de 0,18, en el col·legi que no practica assoleixen 0.53. Aquestes xifres ens poden menar a pensar que un treball continuat i sistematitzat d'EF és capaç d'alterar l'esmentada correlació. És a dir, que un individu que tingui un baix CI no haurà de presentar nivells baixos de resistència. Referint-nos als gràfics, la menor inclinació de la recta indica una menor correlació, per tant, hi haurà una menor dependència d'un valor respecte a l'altre.

Hi ha autors, com ara Cratty (23) i Zambrana (27) que, a més, constaten com el nivell perceptiu-motor de l'individu depèn en gran mesura de les seves experiències i aprenentatges anteriors. Això acaba de corroborar la nostra hipòtesi de que, mitjançant l'EF, es pot alterar el rendiment de certes capacitats psicomotores.

Conclusions

Després de l'anàlisi realitzada, hem arribat a les següents conclusions:

a) Conclusions específiques

1. El CI és un factor que, en relacionar-se amb el rendiment psicomotor, s'haurà de tenir en compte a l'hora de proposar treballs d'educació física. Malgrat tot, no s'haurà de prendre

com a element únic i determinant.

Aquesta primera conclusió coincideix amb l'asseveració de Drowatzky (24) quan manifesta que no solament hi ha diferències entre les habilitats motores dels nens normals, sinó també entre els nens deficients que tenen una mateixa capacitat mental.

2. Encara que el CI és un aspecte condicionant del rendiment psicomotor, no és l'únic. Cal tenir en compte les experiències motores de l'individu. Això ho reflecteixen els resultats obtinguts en les diferents proves, mostrant que el grup de població estudiat és molt heterogeni, cosa que ens indica la diversitat de nivells motors que presenten els deficients psíquics.

3. Per poder establir grups d'alumnes homogenis, tant per les classes d'educació física (necessitat d'ensenyament individualitzat) com per a la formació de categories en esports de competició, a part de contemplar el CI, cal tenir en compte aspectes psicomotors i de condició física (utilització d'un «coeficient psicomotor»).

4. Tot i que en els deficients psíquics es detecten nivells de condició física baixos, mitjançant un programa continuat i adequat d'educació física, es constaten increments més grans en les qualitats físiques que no pas en les psicomotores.

5. A mesura que augmenta el grau de deficiència mental, les qualitats de tipus perceptiu-motor assoleixen nivells de desenvolupament cada vegada més baixos. Per això, s'haurà d'incidir especialment sobre aquestes qualitats a l'hora d'elaborar programes d'EF per a disminuïts psíquics.

6. Atesa la complexitat i la poca operativitat en aplicar la bateria de Vayer, hauria de ser el mateix professor d'EF qui elaborés les seves pròpies proves. Per això suggerim que aquestes siguin reals i particulars de les mateixes classes d'EF.

b) Conclusions finals

Considerem important tenir en compte dos aspectes:

—L'educació física és tant o més necessària en deficients psíquics que en la població normal, degut a la manca d'experiències motores que aquests presenten, així també ho assenyalen Levalert-Joye i Ribauville (25) i Vázquez Menlle (26).

—Per poder plantejar programes d'educació física que atenguin les necessitats reals dels individus, cal detectar els nivells motors inicials, finals i de seguiment, i per això és imprescindible comptar amb una sèrie de proves que ens permetin fer una valoració global del subjecte.

